Զ· ՏԱՐԻ 1516 ԹԻՒ ՀԱՅՈՑ 4381 ԱՐԱՑ 16 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1889 (Ն· Տ·) 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1889 3 ՃԷՄԱԶԻՒԼ ԱԽԷՐ 1306

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونکیان خانده آره‌ولك
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ· Պոլսոյ համար Տարեկան կանխիկ արժէք 160
» » Վեցամսեայ » » 80
» » Եռամսեայ » » 40
Գաւառաց » Տարեկան » » 200
» » Վեցամսեայ » » 100
Օտար երկիրներէ տարեկան ֆրանք 56
» » վեցամսեայ » 28
Դուրս զրկուած լրագրաց ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է։
Խմբագրութեան զրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չդարձուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ· ՊՈԼԻՍ, 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ, 1889

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՀ· ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Վեհ· Տ· Մակար կաթողիկոսին դժբախտութիւնն է որ իւր գործոց նկատմամբ Ռուսիոյ Հայոց կողմէ Թուրքիոյ Հայոց զրկուած թղթակցութիւններ և մասնաւոր նամակներ գրեթէ առանց բացառութեան աննպաստ լեզու մը կը գործածեն, և անգոհացուցիչ դիտողութիւններ կ'ընեն։ Այս գրուածոց բնականապէս թողած աննպաստ տպաւորութիւնը չէզոքացնելու համար նպաստաւոր լուրեր բերող թղթակցութիւններ չունինք մեք, և չենք ալ տեսներ ուրիշ լրագիրներու մէջ։ Իրաւ, Տփղիսէ Վեհ· կաթողիկոսին դէմ նամակներ գրուիլն ինքնին չապացուցաներ թէ Ն· Վեհափառութիւն ազգօգուտ եղանակաւ մը չի պաշտօնավարեր։ Կը յիշենք թէ երջանկայիշատակ Տ· Գէորգ կաթողիկոսի պաշտօնավարութեան միջոցին ևս Տփղիսէ Թուրքիոյ Հայոց զրկուած թղթակցութիւններն և նամակներն աննպաստ լուրեր և մանաւանդ քննադատութիւններ միայն կը պարունակէին։ Իրենց ազգասիրութեամբ հանրածանօթ գործիչներ Ն· Վեհափառութեան դէմ կծու հրատարակութիւններ ընելէ չէին դադրեր, նոյն իսկ Մշակի մէջ։ Բայց ճշմարտութիւնն ետքէն իմացուեցաւ, և Ազգն համոզուեցաւ թէ առանց փողի եւ թմբուկի Տ· Գէորգ կաթողիկոս ոգի ի բռին աշխատած էր ի պաշտպանութիւն ազգային և եկեղեցական իրաւանց։ Արդեօք Վեհ· Տ· Մակար կաթողիկոսի գործունէութեան նկատմամբ ևս ճշմարտութիւնն ետքէ՞ն պիտի իմացուի։ Չենք կրնար մոռնալ թէ Տփղիսի մէջ հակամակարեան կուսակցութիւն մը կայ բազում տարիներէ ի վեր, Ն· Վեհափառութեան կաթողիկոսանալէն շատ յառաջ։ Կը հասկընանք որ Ն· Վեհափառութեան հակառակորդք գրելու և իրենց զգացումներն հռչակելու պէտքը կը զգան, մինչ բարեկամք կամ համակիր անտարբերք անձնականութեան ազդումամբ չեն զգար գրիչ ձեռք առնլու համար։

Ի վերայ այսր ամենայնի, փափաքելի էր որ վաւերական և իրազեկ աղբիւրէ բացատրութիւններ տրուէին Ն· Վեհափառութեան պաշտօնավարութեան մասին եղած գանգատներուն վրայ։ Վեհ· Տ· Մակար կաթողիկոսի դէմ կը գանգատուի թէ անհոգ է իւր նուիրական պաշտաման կարեւորագոյն պարտաւորութեանց կատարման։ Կը գանգատուի թէ ցարդ ռուս կառավարութեան հետ բանակցութիւններէն բան չշահեցաւ. թէ ուսումնարանաց խնդրոյն մէջ չափէն աւելի թոյլ վարուած է Պ· Ալեքսանդր Կիրսի հետ, որոյ գովեստից արժանացած է՝ առաջարկուած ամեն բանի հաւանելուն համար։ Թէ ինչ բան առաջարկուած է և կաթողիկոսն ինչ բանի համակերպած է, որոշ չըսուիր։ Լսուած էր թէ Օրմանեան Սրբազանի Էջմիածնէ հեռացումը ռուս կառավարութիւնը պահանջած էր, և գրեթէ տարի մը դէմ դնելէ յետոյ, Պ· Կիրսի Էջմիածին ուղեւորութեան առթիւ, Ն· Վեհափառութիւն տեղի տալու պէտքն զգացած էր։ Գրուած էր նաև թէ Պ· Կիրս և Տօնտուքով Քորսաքով Իշխան խնդրեր են կաթողիկոսէն՝ Վեհ· Կայսեր ի Կովկասիա ուղեւորութեան առթիւ մասնաւոր խնդիր չյարուցանել Ն· Կ· Վեհափառութեան, խոստանալով ամեն խնդիր իրենց մէջ համաձայնութեամբ վերջացնել։ Հրապուրուած այս խոստմամբ, Վեհ· կաթողիկոսը Վեհ· Զարին չէ մատուցեր ազգային-եկեղեցական առկախ խնդրոց վրայ յիշատակագիր մը, զոր ունէր ծոցին մէջ, և աննշմարելի մնացեր է այս տեսակցութիւն, որոյ վրայ այնչափ յոյսեր կը դրուէին, և այլն։ Այս տեսակ բաներ ահա կը գրուին, չենք գիտեր ո՛ր աստիճան ստուգութեամբ։ Տփղիսի լրագիրք ո՛չ ընդդէմ կը գրեն ո՛չ ի նպաստ, հաւանօրէն գրաքննութեան պատճառաւ, և, հետեւապէս Էջմիածնայ գործոց և Հայրապետութեան խնդրոց վրայ բնաւ լոյս չենք կրնար ստանալ այ՛ն մամուլէն որ բնական պաշտօն ունի զմեզ լուսաւորելու այն գործոց և այն խնդրոց վրայ։ Թուրքիոյ Հայոց լրագրութեան մէջ մերթ ընդ մերթ երեւցած «հակամակարեան» թղթակցութեանց հերքումը չենք տեսներ վաւերական աղբիւրէ։ Բայց կաթողիկոսն, որ՝ թէեւ հին մարդ՝ ժամանակիս ոգին և ընթացքը կ'ըմբռնէ, չի կրնար հանրային կարծիքն արհամարհել, մեզ պէս ժողովրդի մը մէջ մանաւանդ ուր եկեղեցւոյ կառավարութիւնը ժողովրդական հանգամանք մ'ունի։ Չենք պահանջեր որ կաթողիկոսն իւր ամեն ըրածն ի վերայ տանեաց քարոզէ։ Բայց հարկ անհրաժեշտ է մերթ ընդ մերթ ուղղել եւ լուսաւորել հանրային կարծիքն։ Եթէ կան բացատրութիւններ որք Ռուսիոյ Հայոց մամլոյն մէջ չեն կրնար լոյս տեսնել կառավարական նկատումներով, Թուրքիոյ Հայոց մամուլը բաց է միշտ, և Թուրքիոյ Հայք հետաքրքիր են ճշմարտութիւնն իմանալու Վեհ· կաթողիկոսին բանակցութեանց եւ ընդհանրապէս իւր պաշտօնավարութեան հանգամանաց վրայ։

Վեհ· կաթողիկոսին դէմ ուրիշ գանգատ մը սա է թէ երբեմն իրեն հետ խնդիր ունեցած կամ Ընդհանրական Ժողովոյն մէջ իրենց քուէն իրեն զլացած եկեղեցականք, թէեւ արժանաւորք, կը հալածուին, և անարժանք կը փառաւորուին այն միակ պատճառաւ որ Մակարի կուսակից եղած են։ Ինչ որ գիտենք Ն· Վեհափառութեան հոգեկան բարձր ձիրքերուն վրայ՝ թոյլ չի տար մեզ հաւատալ այս ամբաստանութեանց, բայց կը կրկնենք թէ բացատրութիւնք անհրաժեշտ են։ Կը յուսայինք նաև ճշմարտութեան վերահասու լինել Կովկասիոյ կրթական խնդրոյն վրայ, որոյ մասին Էջմիածնէն մեզ հաղորդուած վիճակագրութեան մը վրայ խօսելով, ինչ ինչ երեւելի թերութեանց բացատրութիւնը խնդրած էինք հրապարակաւ, և տարիէ մ'ի վեր ոչինչ պատասխան ստացանք պաշտօնական կամ անպաշտօն աղբիւրէ։

Արեւելք ի սկզբանէ անտի իւր հաստատութեան իրեն նշանաբան դրած է զօրացնել ազգային-եկեղեցական իշխանութիւնները։ Մեք ցաւով կը տեսնենք ամեն ազգային իշխանութիւն արհամարհուած, տկարացած, ջլատուած։ Մայրաքաղաքի հրապարակախօսութիւն մը, շատ անգամ անձնական հաշիւներէ թելադրեալ, բարձած էր այն պատկառանքն որով հարկ է շրջապատուին ամեն ազգային իշխանութիւնք։ Զասոնք չափաւոր լեզուաւ ի բարեկարգութիւն հրաւիրել, երբ ակներեւ պէտք մը կայ, և միւս կողմէ ժողովրդեան հանդէպ պաշտպանել ամեն օրինաւոր իշխանութիւն և ամեն օրինաւոր արարք իշխանութեան՝ մեր կէտ նպատակին եղաւ։ Վեհ· Տ· Մակար կաթողիկոս քաջ գիտէ թէ իւր անուանում ազգային աւանդութեանց և ազգային բաղձանաց ըստ ամենայնի համաձայն եղանակաւ մը տեղի չունեցաւ, բացառիկ բան մ'եղաւ, և թէ շատ բան կը սպասուէր իրմէ՝ մոռցնել տալու համար զայս։ Մեք ցայս վայր խստապահանջ չեղանք, մերթ ընդ մերթ յոյժ չափաւոր լեզուաւ մը ներկայացնելով Ազգին համեստ փափաքներն և ակնկալութիւնները։ Գործելու և արդիւնք ցոյց տալու համար բաւական միջոց ունեցաւ Տ· Մակար կաթողիկոս, որ թէեւ օրինական կամ սահմանադրական ձեւով համարատուութիւն մը պարտական չէ, բայց անհաճանջելի պարտականութիւն մ'ունի բարոյական համարատուութեան մը։ Պէտք է որ լրագրաց մէջ մերթ ընդ մերթ տեսնուին Վեհ· Կաթողիկոսին արարքներուն վրայ տեղեկութիւնք. ո՛չ թէ իւր տեղափոխութեանց կամ ճամբորդութեանց վրայ չոր մանրամասնութիւններ, այլ իրեն յանձնուած ազգային-եկեղեցական կարեւոր աւանդին գործածութեան կերպին վրայ կարեւոր ծանօթութիւններ։ Շատեր կը կասկածին թէ այսպիսի ծանօթութեանց բացակայութեան միակ պատճառն է այդպիսի արարքներու բացակայութիւնն։ Եթէ այսպէս է, ե՛ւս առաւել ցաւալի է. բայց այսօր աւելի չենք ծանրանար, յուսալով որ մեր միտքը, մեր խնդիրը, լաւ կը հասկցուի Վեհ· Տ· Մակար կաթողիկոսէն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԱԳՆԱՊԸ Ի ՖՐԱՆՍԱ

Պ· Ֆլոքէ չինկաւ, և Պ· Ֆլոքէ եւ կեցաւ Պուլանժէականութեան դէմ խիստ միջոցներ տնօրինելէ։

Ահաւասիկ իրարմէ աւելի անհաւանական երկու իրողութիւնք։

Պ· Ֆլոքէ պէտք էր իյնար, վասն զի ամենէն առաջ ինք էր դատապարտուած անցեալ կիրակի աւուր ընտրական դատավարութեան մէջ.

Բայց Երեսփ· Ժողովը ուսկից բխած էր Պ· Ֆլոքէի դահլիճն՝ ինքզինք ո՛չ նուազ դատապարտեալ զգաց։ Գործոց և կուսակցութեանց արդի վիճակին մէջ, ո՛չ մէկ հանրապետական քաղաքագէտ կը համարձակէր յաջորդել Պ· Ֆլոքէի։ Հարկ եղաւ ուրեմն պահել զնա, մանաւանդ զի ժողովոյն բաղձանաց կը համապատասխանէր Պ· Ֆլոքէ՝ ընտրական դրութիւնը փոխել առաջարկելով, և յանձն առնլով ամեն օրինական միջոցներով մաքառիլ Պուլանժէականութեան դէմ։

Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնլէ զգուշացաւ Պ· Ֆլոքէ, Պուլանժէ զօրավարին ընտրութեան հետեւեալ օրը կը գրէր Թան·

«Ի՞նչ պիտի ընենք այժմ։ Հաւանօրէն բացառիկ միջոցներ պիտի առաջարկուին՝ բացառիկ օրէնք մը հանելու։ Բայց մեր համոզումն է թէ բացառիկ միջոցներու դիմելն յանդգնոյ միջոց է գործի բերելու երկիր մը, որ դադրած է մեզ (Հանրապետականաց) հետեւելէ, և մինչեւ իսկ զմեզ հասկնալէ։ Միթէ կարելի՞ է Փարիզի ընտրողաց երեք հինգերորդ մասն ստրկանութեան կայարանը տանիլ, և յետոյ, եթէ Հանրապետութիւնն հրաժարի այն պատուէն և այն զօրութենէն որով ընդհանուր քուէարկութեան հետ հաշտ ապրող միակ կառավարութիւնը կը համարուէր, ի՞նչ կը լինի Հանրապետութիւնն, ի՞նչ կը լինինք մեք։ Առ ի՞նչ կը ծառայէ ջնջագծել քուէթղթին յաջորդելն հրացանին, եթէ հանրապետական կառավարութիւնը, Ծերակուտարանն և Մամուլն ապստամբութեան նշանը տան ընդդէմ ժողովրդային վճռոյն, զոր կատարեալ խաղաղութեան և անկախութեան մէջ արտասանած է աշխարհի ամենէն անկախ ժողովուրդը։— Բայց Պ· Պուլանժէ կը դաւէ կ'ըսեն։ Աւա՜ղ, պէտք ունի՞ միթէ դաւելու։ Չե՞նք տեսներ որ ամեն նոր յուզում կ'ուժովնէ և կը հզօրացնէ զինք։ Եթէ, բացառիկ միջոցներ ի գործ դնելով, անկարգութիւն յարուցանենք, երկիրը պիտի դիմէ ազատարարին որ իրեն ցոյց կը տրուի։ Եթէ մեք պղտորենք ջուրը, Պ· Պուլանժէ և բարեկամք պիտի փութան ձուկ որսալ այդ ջուրին մէջ։ Մեր համոզումն է թէ ճշդիւ հակառակը պէտք է ընել. երկիրն հանդարտութեան և խորհրդածութեան պէտք ունի։»

Ուրիշ լրագիրներ եւս ցոյց տուին թէ զՊ· Պուլանժէ և կուսակիցները դատի քաշել, աքսորել, և այլն, պուլանժէական շարժման ոյժ տալու միայն կը ծառայէ։

Ռեփիւպլիք Ֆրանսէզի մէջ Պ· Ռէյնաք գրեց թէ Հանրապետութիւնն ընդհանուր քուէարկութենէն ալ գեր ի վեր է։ Այսինքն՝ մինչեւ իսկ եթէ առաջիկայ ընդհանուր ընտրութիւնք Հանրապետութեան աննպաստ արդիւնք տան, Հանրապետութիւնը չի տապալիր։

Այս կարծիք եւս հերքուեցաւ նոյն իսկ Հանրապետականներու կողմէ, որք գիտել տուին թէ Միապետութեան մը մէջ Միապետէն վեր բան չկայ։ Բայց Միապետութիւն չունեցող երկրի մը մէջ, ընդհանուր քուէարկութիւնն է միապետն։ Իրմէ վար և իւր շուրջ ամեն բան կը փոխուի։ Ինք միայն կը մնայ անփոփոխ։ Ուղղապէս չի կրնար միջամտել. զի տասն միլիոն ընտրողներէ կարելի չէ պահանջել որ ամեն խնդրոյ վրայ իրենց կարծիքն յայտնեն։ Բայց եթէ ընդհանուր քուէարկութիւնն ընտրէ Երեսփոխանութիւն մը որոյ մեծամասնութիւնն հակահանրապետական է, այս կը նշանակէ թէ ընդհանուր քուէարկութիւնն Հանրապետութեան բարձումը կը պահանջէ։ Այս վճռոյն հակառակիլ ազգին ճշմարիտ տիրոջ կամքին հակառակիլ է։

Եւ ահա այս կէտին, կ'ըսեն Պուլանժէի դաշնակից Միապետականք, վաղը պիտի տեսնենք թէ նորակազմ Երեսփոխանութիւնը պիտի տապալէ զՀանրապետութիւն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՃԱՌԻՍՏԱՆ

Զինուորական օրէնքին քուէարկման առթիւ Փեշթայի և ուրիշ մաճառական քաղաքաց մէջ ծագած ցոյցերն ու շփոթութիւնները կը շարունակին։ Երեւելի մաճառ հայրենասէրն Լուի Քոշութ, որ 1848ի մաճառական յեղափոխութենէն ի վեր վտարանդի մ'է, հետեւեալ հեռագրաւ պատասխանած է հեռագրի մը, որով իրեն հաղորդուած էին զինուորական նոր օրէնքին դէմ միթինկի մը մէջ քուէարկեալ վճիռ որոշումներ.

«Շնորհակալ եմ մաճառ երիտասարդութեան որ յիշեր է զիս։ Կ'օրհնեմ զձեզ՝ իմ անունս հետ կցորդեալ սկզբանց ի նպաստ ձեր տուած որոշումներուն համար։ Այն սկզբունքներ մեր հազար տարուան ազգային կենաց արդիւնքն են։ Անոնց հաւատարիմ մնալով եւեթ մեր ազգ կրնայ հազար տարի ևս ապրիլ. առանց այդ սկզբանց մեր ազգ պիտի կորսնցնէ իւր ինքնուրոյն նկարագիր և իւր անկախութիւն։ Մաճառք իրաւունք և պարտականութիւն ունին ազգ մը լինելու և իրենց ազգը Պետութիւն մ'ընելու։ Ասոր անհրաժեշտ պայմանն է որ ազգային բանակ մ'ունենան, մաճառական դրօշով, մաճառ հրամանատարներով և մաճառասէր զգացմամբ։ Մաճառ չէ նա, աւելի է նա, որ կը լքանէ այս իրաւունքներ։ Մեր ազգային երիտասարդութեան հայրենասէր ոգին մեր ապագայ պատմութեան յոյսն է և մեր ապահովութեան պատուարը։ Ձեզ կը պատշաճի սա՛ ազդարարութիւն.

«Արթո՛ւն կաց, Մաճա՛ռ. ո՞վ պիտի հըսկէ քու հայրենեացդ վրայ եթէ դու չհըսկես»։ Քաջութի՛ւն։ [illegible]»

Մաճառաց մեծագոյն հայրենասիրին այս կրակոտ խօսքերը բնականապէս մեծ տպաւորութիւն ըրին, որ արտայայտուեցաւ դժգոհութեան ցոյցերով ընդդէմ նոր օրէնքին, որ զիջումներ կ'ընէ աւստրիական և գերմանական զգացմանց։

ՓԱՐԻԶԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի և արուարձանաց ընտրողներուն թիւն էր 569,197 յունուար 15/27ին կիրակին և ասոնցմէ 435,512ը քուէ տուին։ Պ· Պուլանժէ ստացաւ 244,149 քուէ. Պ· Ժաք՝ 162,419. յեղափոխական Պ· Պուլէ՝ 16,900. զանազանք (Պ· տը Լէսէփս, Պ· Փասթէօռ, և այլն) 12,044։

1887ի ընտրութեան մէջ, ընտրողք 571,125 հոգի էին, որոցմէ 376,493ը քուէ տուեր էին։

ՄԱՀ ՌՈՒՏՈԼՖ ԻՇԽԱՆԻ

ՊԱՐԱԳԱՅՔ ՄԱՀՈՒԱՆ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՎԻԵՆՆԱ ԵՒ ԱՅԼՈՒՐ

Յունուար 18/30ին, կէս օրին, Վիեննայի մէջ տարածուեցաւ Ռուտոլֆ Իշխանի մահուան լուրը։ Կայսերական պաշտօնաթերթը սապէս կը ծանուցանէր եղելութիւնը.

«Ռուտոլֆ Իշխան ամսոյս 16/28ին Պատէնի մօտ Մայէրլինկ գացած էր, հետն ունենալով Իշխան Փիլիփ Քոպուրկի և կոմս Եոզէֆ Հոյոս։ Ամսոյս 29ին ինքզինք անհանգիստ զգալով, իւր սենեակը կը քաշուէր, ծանուցանելով կայսերական պալատան թէ չի կրնար մասնակցիլ կայսերական հացկերոյթին։ Հետեւեալ առաւօտուն, Իշխանին որսի ընկերք հաւաքուելով, և զինք չտեսնելով, մարդ զրկեցին լուր առնլու, և իմացան թէ յանկարծամահ եղած է։»

Ժամ մը ետքը, լուր կը տարածուէր ի Վիեննա թէ Իշխանը մեռեալ գտնուած էր անկողնոյն մէջ, հրազէնի հարուած մ'ունենալով մարմնոյն վրայ։ Մէկ քանի օր յառաջ Իշխանն ըսած էր բարեկամին մը. «Պիտի տեսնէք թէ երկար չպիտի ապրիմ. առողջութիւնս շատ խանգարուած է»։ Այլ ընդ այլոյ զրոյցք կը շրջէին։

Կէս օրէն ետքը, ժամ 2ին, Աւստրիոյ Նախարարաց Խորհուրդը գումարեցաւ։ Երեսփ· Ժողովն իւր նիստը դադրեցուց։ Կայսերական պալատան մէջ ամեն ինչ շփոթ էր։ Արքիդուքսերն և Արքիդքսուհիք ասդին անդին կը վազէին լալով, և Կայսրն, որ խոր թախծութեան մէջ ընկղմեալ էր, կը ծանուցանէր թէ Փեշթա երթալու ոյժ չունի։ Եղիզապէթ Կայսրուհին կը հեծկլտար, և Իշխանուհիք Սթէֆանի և Վալէրի պալատան դահլիճները կը շրջէին ինքզինքնին կորուսած։ Պալատական պաշտօնեայք սա անփոփոխ

—)(37)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻՒԼ ՎԷՌՆ

ՍԵՒ-ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԶ·

—o—

ԱՐԵԳԱԿԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Ժամն իրր տասնեւմէկուկէսին, հասած էին Ֆորթհի ծոցին հարաւային եզերքը։

Հոն կ'սպասէր մակոյկ մը, զոր վարձած էր Ճէյմս Ստար։ Քանի մը ժամուան մէջ զինքն եւ ընկերները պիտի տանէր Էտիմպուրկի նաւահանգիստը։

Նէլ տեսաւ փաղփուն ջուրն որ վէտ ի վէտ կը ծածանէր իր ոտից ներքեւ եւ գոգցես դողդոջկոտ աստղերով էր ծածկուած։

—Լի՞ճ մ'է այս, հարցուց։

—Ոչ, պատասխանեց Հարրի, ընդարձակ ծովածոց մըն է այս վազուն ջրերով, գետի մը բերանն է, գրեթէ ծովուն մէկ թեւն է։ Այս ջուրէն ա՛ռ քիչ մը ափիդ մէջ, Նէլ, եւ պիտի տեսնես թէ Մալքոմի լճին ջուրին պէս անուշ չէ։

Մանկամարդ աղջիկը ծռեցաւ, ձեռքը ջուրին մէջ թաթխեց եւ շրթանցը տարաւ։

—Այս ջուրն աղի՛ է, ըսաւ։

—Այո, պատասխանեց Հարրի, ծովը մինչեւ հոս յառաջացած է, որովհետեւ մակընթացութիւնը սաստիկ է։ Մեր երկրագնդին երեք չորրորդը ծածկուած է այս աղի ջրով որուն քանի մը կաթիլը խմեցիր հիմա։

—Սակայն եթէ գետերուն ջուրը պարզապէս ծովուն ջուրն է որ ամպերէն հոն կը թափի, ինչո՞ւ համար անուշ է, հարցուց Նէլ։

—Որովհետեւ ջուրը իր աղը կը թօթափէ գոլորշիանալով, պատասխանեց Ճէյմս Ստար։ Ամպերը շոգիացմամբ կազմուած են եւ անձրեւի ձեւին տակ այս անուշ ջուրը կը ղրկեն ի ծով։

—Հարրի՛, Հարրի՛, գոչեց յանկարծ նորատի աղջիկը, ի՞նչ է այս կարմրորակ լոյսը որ հորիզոնը կը բոցավառէ։ Անտառ մը կ'այրի։

Եւ Նէլ կէտ մը ցոյց կուտար, արեւելեան կողմը գունաւորող ցած մառախուղներուն մէջ։

—Ոչ, Նէլ, պատասխանեց Հարրի, նորածագ լուսինն է։

—Այո, լուսինը, գոչեց Ճէք Րիան, արծաթեայ չքեղ ափսէ մը զոր երկնային ոգիները կը պտտցնեն երկնակամարին մէջ եւ որ աստեղային մանր դրամներ կը հաւաքէ։

—Իրա՞ւ, Ճէք, պատասխանեց ճարտարապետը խնդալով, չէի գիտեր որ այսչափ յարմարութիւն ունիս յանդուգն բաղդատութեանց։

—Էհ, պարոն Ստար, իմ բաղդատութիւնս ճիշդ է։ Կը տեսնէք ահա թէ աստղերը կ'անհետանան ցորչափ լուսինը կը յառաջանայ։ Կ'ենթադրեմ ուրեմն թէ անոր մէջ կ'իյնան։

—Այսինքն թէ, Ճէք, պատասխանեց ճարտարապետը, լուսինն է որ իր պայծառութեամբ կը մարէ վեցերորդ մեծութիւն ունեցող աստղերն, եւ ահաւասիկ ինչու համար անոնք կ'անհետին իր ճամբուն վրայ։

—Այս ամէնն ի՛նչքան գեղեցիկ է, կը կրկնէր Նէլ, որ ա՛լ նայուածքով միայն կ'ապրէր։ Բայց ես կը կարծէի թէ լուսինը բոլորովին կլոր է։

—Կլոր է երբոր լեցուն է, պատասխանեց Ճէյմս Ստար, այսինքն երբ արեգական հանդիպակաց կողմը կը գտնուի։ Սակայն, այս գիշեր, լուսինն իր վերջին քառորդին մէջ կը մտնէ, եւ մեր Ճէք բարեկամին արծաթեայ ափսէն պարզապէս սափրիչի աման մըն է։

—Ա՛հ, պարոն Ստար, գոչեց Ճէք Րիան, ի՛նչ անարգ բաղդատութիւն։ Ես ալ կը պատրաստուէի սա յանկերգն հնչեցնել ի պատիւ լուսնին.

Աստղ գիշերանց որ ուղղուղ մէջ
Կուգաս զգուել . . .

Բայց ո՛չ։ Այժմ ա՛լ անհնար է։ Ձեր սափրիչի ամանը ներշնչումս խզեց։

Սակայն լուսինն հետզհետէ կը բարձրանար հորիզոնին վրայ։ Իր առջեւ կ'աներեւութանային վերջին գոլորշիները։ Զէնիթին վրայ եւ արեւմտեան կողմը, աստղերը տակաւին կը փայլփլէին սեւաւ տարածութեան մը վրայ զոր լուսնին պայծառութիւնն հետզհետէ պիտի գունէր։ Նէլ անխօսուկ կը դիտէր այս սքանչելի տեսարանն, իր աչքերն առանց յոգնութեան կը հանդուրժէին այս արծաթի տկար լուսոյն, այլ իր ձեռքը կը դողդղար Հարրիի ձեռաց մէջ եւ իրեն տեղ կը խօսէր։

—Մակոյկ նստինք, բարեկամներս, ըսաւ Ճէյմս Ստար։ Պէտք է որ Արթուր-Սիթի գագաթները մագլցած ըլլանք արեգական ծագումէն առաջ։

Մակոյկը կապուած էր եզերաց մէկ ցիցին։ Նաւաստի մը կը պահէր զայն։ Նէլ և իր ընկերներն անդ տեղաւորուեցան։ Առագաստը պարզուեցաւ և ուռեցաւ արեւմտեան հիւսիսային քամիին տակ։

Ի՛նչ նոր տպաւորութիւն զգաց յայնժամ նորատի աղջիկը։ Մերթ նաւարկած էր Նոր-Ապերֆոյլի լճերուն վրայ, սակայն թիաձակին, որքան մեղմիւ շարժէր Հարրիի ձեռաց մէջ, կը մատնէր միշտ նաւավարին ճիգն։ Աստ, առաջին անգամ լինելով, Նէլ ինքզինքն յափշտակուած կ'զգար այնպիսի սահումով մը որ օդապարիկին արշաւին պէս հեշտազգեցիկ էր։ Ծովածոցը լճի մը պէս միապաղաղ էր։ Նէլ, դէպի ետեւ ընկողմանած, անձնատուր կը լինէր այս օրորման։ Մերթ ընդ մերթ, լուսնի ճառագայթ մը կը ցոլար մինչեւ Ֆորթհի մակերեւոյթին վրայ, և մակոյկն յայնժամ գոգցես կ'ընթանար արծաթեայ նշուլագեղ սփռոցի մը վրայէն։ Մակոյկին երկայնքովն, ալեծածան փոքր կոհակները թեթեւ շշուկ մը յառաջ կը բերէին։ Հըմայք մըն էր այս։

Ու Նէլի աչքերն յակամայս գոցուեցան։ Տեսակ մը վաղանցուկ թուլութիւն պատեց զինքը։ Գլուխն հակեցաւ Հարրիի կուրծքին վրայ, և հանդարտ քնով մը քնացաւ։

Հարրի կ'ուզէր արթնցնել զնա, որպէս զի այս գեղազուարճ գիշերոյն սքանչելիքներէն բան մը չկորսնցնէ։

—Թող տուր որ քնանայ, տղաս, ըսաւ նմա ճարտարապետը։ Երկու ժամուան հանգիստ զինքը պիտի պատրաստէն աւելի լաւ տանելու ցերեկուան տպաւորութիւնները։

Առաւօտեան ժամ երկուքին, մակոյկը կը հասնէր Կրանդընի նաւամատոյցը։ Նէլ արթնցաւ, երբ մակոյկը ցամաքին դպաւ։

—Քնացա՞յ, հարցուց։

—Ոչ, աղջիկս, պատասխանեց Ճէյմս Ստար։ Պարզապէս երազեցիր թէ կը քնանաս, ուրիշ ոչինչ։

Գիշերը շատ խաղաղ էր յայնժամ։ Լուսինը, հորիզոնէն ի զենիթ կէս ճամբուն վրայ, իր ճառագայթները կը տարտղնէր երկնից ամէն կողմը։

Կրանդընի փոքր նաւահանգիստը կը պարունակէր լոկ երկու երեք ձկնորսի նաւակներ, որք մեղմիւ կը տարուբերէին ծովածոցին ծփանքներէն։ Քամին կը հանդարտէր ցորչափ առաւօտը կը մերձենար։ Մթնոլորտը, մառախուղներէն զերծ, կը խոստանար օգոստոսի այն հեշտանոյշ օրերէն մին զորս ծովուն մերձաւորութիւնն ևս առաւել գեղեցիկ կը դարձնէ։ Տեսակ մը տաք գոլորշի կը բարձրանար հորիզոնէն, այլ այնչափ նուրբ, այնչափ թափանցիկ, որ արեգական առաջին ճառագայթներն ի մի վայրկեան պիտի ըմպէին զայն։ Նորատի աղջիկը կրցաւ ուրեմն դիտել ծովուն այն տեսարանն երբ կը շփոթուի երկնից ծայրագոյն շրջապատին հետ։ Իր աչաց հեռատեսութիւնն աւելի եւս կը մեծնար այսու, այլ իր նայուածքը չէր կրեր այն մասնաւոր տպաւորութիւնը զոր կուտայ Ովկիանն, երբ լոյսը կը թուի յանհունս երկարաձգել անոր սահմանները։

Հարրի բռնեց Նէլի ձեռքը։ Երկուքն ալ հետեւեցան Ճէյմս Ստարի և Ճէք Րիանի որք կը յառաջանային թափուր փողոցներէն։ Նէլի մտածման մէջ, մայրաքաղաքին այս արուարձանը պարզապէս ստուերամած տուներու համախմբում մըն էր որ իրեն կը յիշեցնէր զԳոլ-Սիթի, սա միակ տարբերութեամբ որ աստ կամարն աւելի բարձր էր և փայլփլուն կէտերով կը շողար։ Թեթեւոտն կ'ընթանար, և երբեք Հարրի չէր հարկադրուէր իր քայլերը մեղմել զնա չյոգնեցնելու երկիւղիւ։

—Յոգնած չե՞ս, հարցուց նմա, կէս ժամ քալելէ յետոյ։

—Ոչ, պատասխանեց։ Ոտքերս կարծես թէ գետնին չեն դպչիր։ Այս երկինքն ա՛յնքան բարձր է մեր վերեւ որ փափաք ունիմ թռչելու, որպէս թէ թեւեր ունենայի։

—Բռնէ՛ զինքը, գոչեց Ճէք Րիան։ Մենք թող չենք տար մեր պզտիկ Նէլը։ Ես ալ այդ տպաւորութիւնը կ'ունենամ երբ բաւական ատեն ածխահանքին մէջ մնամ առանց դուրս ելնելու։

(Շարունակելի)

պատասխանը կուտային ամեն հարցմանց թէ գահաժառանգն յանկարծամահ եղած է ներքին երակի մը խզմամբ ։

Աղէտալի լուրն առաջին անգամ Վիեննա սարաւ Հոյոս կոմս ։—Ի Մայերլինկ անսնելով թէ Ռուտոլֆ Իշխան չէր գար որսի ժամադրավայրը, կոմսը դըռնաց քանի մը անգամ զարկաւ սենեկին դրան ։ Պատասխան չառնելով, դուռը բանալ տուաւ զարբինի մը, և տեսաւ որ Իշխանը մեռեալ տարածուած էր անկողնոյն վրայ ։ Վազեց Վիեննա գնաց, և իրողութիւնն իմացուց կայսեր Թիկնապահ Փաար կոմսին, որ չհամարձակեցաւ լուրն ուղղակի կայսեր հաղորդել, և կայսրուհւոյն իմացուց, որ լալով գնաց կայսեր խօսեցաւ ։ Փաար կոմսին յանձնուեցաւ դոյժն հաղորդել Սթէֆանի Իշխանուհւոյն ։

Մինչ նախարարական խորհուրդը կը գումարուէր կայսեր նախագահութեան ներքև, Վիեննա քաղաքը սգոյ շղարշներու տակ կը ծածկուէր ։ Խուռն բազմութիւն կը հաւաքուէր մանաւանդ լրագրաց տպարաններուն առջեւ,

Յունուար 13/25 ուրբաթ օր, Ռուտոլֆ Իշխան իւր լուսանկարն հանել տուած էր ։ Միանգամայն լեհ պատկերահան Թադէոս Աժտուքիէվիչի ներկայանալով, ձիու վրայ և Մարեշալի համազգեստով իւր պատկերն հանել կը յանձնարարէր, խնդրելով որ փետր. 1 ին (Ն. Տ.) պատրաստ լինի իւր պատկեր ։

* * *

Պրուսէլէ կը հեռագրուի թէ իւր փեսին՝ Ռուտոլֆ Իշխանին մահն իմանալով, Լէոփոլտ Թագաւոր ջլաձգական հեծկլտանօք տագնապեր է ընդ երկար, և Պելժիոյ Թագուհին ինքզինք կորուսեր է ։ Թատրոնք և Խորհրդարանք փակուեր են ։ Այնչափ մեծ էր Թագաւորին զգացած վիշտն, որ չկրցաւ նախարարներուն հետ խօսելու համար բերանը բանալ, և քաշուեցաւ իւր սենեակը ։

* * *

Ի Մէյերլինկ, որսի դղեակը շատ տխուր տեսարան մը կը ներկայացնէր ։ Պատուհանք կիսովին փակ էին ․ բայց պատուհանէ մը կ'երեւէր լոյս մը ։ Հոն կը հանգչէր կայսրութեան Յոյսը ։ Դղեկին դուռը գոց էր ։ Սենեկի մը մէջ կը խմբագրուէր Իշխանին մահուան պաշտօնական արձանագրութիւնը ։ Բակին մէջ բարապանք և որսորդք կ'անցնէին ու կը դառնային, տխուր դիմօք, և ցած ձայնիւ հրամաններ կը հաղորդէին ։ Իշխանին կառապանը կը պատմէր թէ ամփոփած ժամանակ Իշխանը պոռացած էր թէ հաքբուխունի, և որսի չպիտի երթայ նոյն օր ։

Երեկոյեան ժամ եօթնին, դղեկին դուռը կը բացուի ։ Ջահեր կրող բարապաններ կ'երեւին ։ Ոստիկանք թոյլ չեն տար բազմութեան ներս մտնել ։ Մարմինը դուրս կը հանուի, և դէպ ի կայարան կը տարուի ։

Թղթակից մը սապէս կը նկարագրէ Ռուտոլֆ Իշխանին մարմնոյն վիճակն, երբ որսի դղեկին մէջ կը գտնուէր ․

Մարմինը դրուած է զինուորական անկողնոյ մը վրայ ։ Դէմքն անփոփոխ է ․ ձեռքերը խաչաձեւած են մետաքսեայ ծածկոցի մը վրայ ։ Սենեկին մէջտեղը, պարզ սեղանի մը վրայ, կը գտնուին շատ մը ձեռագիրք, Իշխանին վերջին աշխատութիւնք, հնդհատորներ և գունաւոր յատակագիծ մը Մէյերլինկի շրջակայից ։ Կը տեսնուի նաեւ բաց նամակ մը զոր Գահաժառանգն առջի օրն ստացած էր ։ Ռուտոլֆ Իշխան առջի օրն եռանդեամբ աշխատած էր և շատ մը նամակներ գրած, որոց մին ուղղուած էր առ Պառոն Բօլլըր, հեծելոց զօրավարին, յունիս 19/31 ին ճաշի հրաւիրելով զնա ։ Պառոն Բօլլըր նամակն ստացաւ հետեւեալ օրն, երբ Իշխանը մեռած էր ։

Կէս գիշերէն ետքը, Վիէննայի հարաւային երկաթուղոյն կայարանը բացուեցաւ, և խուռն բազմութիւնն որ կը սպասէր, ներս խուժեց ։ Կառախումբը կայարան մտաւ առանց շչելու ։ Դագաղը, զոր ութ անձինք կը կրէին, դրուեցաւ զինուորական կառքի մը վրայ, որուն վեց սեւ ձիեր լծուած էին ։ Բազմութեան մէջ որ կը հետեւէր դագաղին՝ հեծկլտանքներ միայն կը լսուէին ։ Մարմինը փոխադրեցաւ կայսերական պալատը ։

* * *

Վիէննայի լրագիրք լի են հեռագրերով՝ աղետալի դէպքին եւրոպեան մայրաքաղաքաց մէջ ըրած տպաւորութեան վրայ ։

Ի Պերլին, ընդհանուր սուգ ։ Աւստրիոյ դեսպանատունը պաշարեցաւ բազմաթիւ կառքերով, որք ցաւակցութիւն յայտնելու համար պաշտօնական երեւելի անձեր կը բերէին ։ Վիլհէլմ Կայսր ամենէն առաջ գնաց ցաւակցութիւն յայտնելու ։

Հռոմի արքունիքն 300 օր (°) սուգ բռնել հրամայեց ։

Ի Լոնտոն, և ի Փարիզ, խորին տպաւորութիւն ․ ընդհանուր սրտայուզութիւն ։

Մինչեւ իսկ ի Սոֆիա, Ֆերտինանտ Իշխան ընդհանուր սուգ հրամայեց ։ Ի նպաստ պուլկարական Կարմիր Խաչի Ընկերութեան տրուելիք պարահանդէսն ետ մնաց ։

* * *

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՄԵՌԱՒ ՌՈՒՏՈԼՖ ԻՇԽԱՆ

ԻՆՔՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Թայմզ և Սթանտըրտ իրենց երեկի թիւերով հրատարակած են Հավասի այն հեռագիրն որ կը ծանուցանէ թէ «Բժիշկները քննելով Ռուտոլֆ Իշխանի մարմինը, պաշտօնապէս ծանուցին թէ ինքնասպան եղած է ։»

Յուղարկաւորութիւնը վաղն (երեքշաբթի) պիտի կատարի շատ պարզ կերպիւ ։ Միայն ընտանեկան պարագայք ներկայ պիտի գտնուին ։ Պաշտօնական պատուիրակութիւններ և օտար Տէրութեանց կողմէ արտասովոր դեսպանութիւնք չպիտի ղրկուին ։

* * *

Թայմզ նմանապէս կը ծանուցանէ հետեւեալն իւր երեկի թուով ․

«Ռուտոլֆ Իշխանի նկատմամբ ըսուած էր թէ յանկարծամահ եղած է, կամ ձիէն վար ինկած է ։

«Բայց երէկ (շաբաթ) յատկապէս քննելով իմացանք թէ Վիէննայի պաշտօնական Վինըր Ցայթունկ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Ռուտոլֆ Իշխան անկողնոյն մէջ գլխէն վիրաւորուած գտնուած է ․ և անկողնոյն մէջ կար ռէվօլվէր մը, որ մէկ գնդակն արձակուած էր ։ Իրողութիւնն այսպէս իմաց տրուած է նաեւ առ Բ․ Դուռն ։

«Հետեւապէս, ստոյգ է Հավասի շաբաթ օրուան հեռագիրը թէ «Ռուտոլֆ Իշխան ինքնասպան եղած է, ըստ պաշտօնական յայտարարութեան բժշկաց» ։

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Փարիզ, 30 յունուար ․

Պ․ Ֆլոքէ, ծայրայեղ ձախակողմին դիւանն ընդունելով, յայտարարեց թէ ի սկզբան մտադիր էր հրաժարիլ, բայց իւր հակառակորդաց մեքենայութիւններուն վրայ, որոշեց մնալ գործոց գլուխը ։

Լոնտոն, 30 յունուար ․

Նայնթինթ Սէնչըրի անգլ․ հանդէսը կը հրատարակէ յօդուած մը «Փըրսընըլ (վեհապետական) Գավըրնմընթ» խորագրով, յորում անծանօթ և յոյժ հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կուտայ Ֆրետերիկ Գ․ Կայսեր վերջին օրերուն և վերջին գործերուն վրայ ։

Նիւ Եորք, 30 յունուար ․

Հրատարակեցաւ Պիզմարք Իշխանին և (Միաց․ Նահանգաց արտաքին գործոց նախարար) Պ․ Պայարտի թղթակցութիւնն ։ Իշխան-Նախարարապետը կ'ըսէ թէ Պ․ Պայարտ գրգռած է Սամոայի բնիկներն ընդդէմ Գերմանիոյ, և Պ․ Պայարտ նոյն ամբաստանութիւնը կ'ընէ ընդդէմ գերման պաշտօնէից ոմանց ։

Լոնտոն, 30 յունուար

Թայմզ կը հրատարակէ Զանզիպարէ հեռագիր մը, ծանուցանող թէ անցեալ ուրբաթ օր կռիւներ տեղի ունեցան ի Տարիւս-Սալամ ։ Շատ մը Արաբք սպաննեցան, և Գերմաններէն՝ հարիւրապետ մը միայն ։ Արաբք դրամական փրկանքի փոխարէն չեն ուզեր յանձնել իրենց բռնած Միսիոնարներն, այլ կը պահանջեն որ ամեն օտարազգիք մեկնին ծովեզերքէն, եւ Միսիոնարներն ալ Մահմետականութիւն ընդունին ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամեն․ Ս․ Պատրիարք Հայրն երէկ առաւօտ հանդիսաւոր պատարագ մատոյց ի Ս․ Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Բերայի որ լցուած էր ոչ միայն Բերայի այլ և մայրաքաղաքիս զանազան թաղերու ժողովրդեան խուռն բազմութեամբ ։ Պատարագին կ'սպասաւորէին Բերայի քարոզիչ Տէր․ Գաբրիէլին եպիսկոպոս, Պատրիարքական Տէր․ Փոխանորդ Հայրն, Ղալաթիոյ քարոզիչ Արժ․ Յովսէփ Ծ․ վարդապետ Այվազեան և Գասըմ փաշայի քարոզիչ Արժ․ Գրիգոր վրդ․ Աբարդեան ։ Ս․ Պատրիարք Հայրն հոգեշունչ քարոզ մը խօսեցաւ նիւթ ունենալով «կրօնք և փիլիսոփայութիւն» ։

Յաւարտ եկեղեցական արարողութեանց, Ս․ Պատրիարք Հայրն առաջնորդուեցաւ Ներսէսեան Մեծ․ Գրիգոր էֆէնտիի տունն ուր միջօրէի սեղան տրուեցաւ ։ Սեղանին հրաւիրուած էին նաեւ Բերայաբնակ երեւելի ազգայինք ոմանք ։

Պատրիարքարանի վերաշինութեան յանձնաժողովն երէկ ժամ 7ին իւր առաջին նիստը գումարեց ի խորհրդարան Բերայի ընդ նախագահութեամբ Ամեն․ Ս․ Պատրիարք Հօր ։ Յանձնաժողովն նախնական խորհրդակցութենէ և կարծեաց փոխանակութենէ յետոյ, խնդրեց իւր անդամակիցներէն ճարտարապետ Վսեմ․ Յովհաննէս էֆէնտի [illegible]՝ Պատրիարքարանի արդի շէնքին յատակագիծը պատրաստել հանդերձ ճարտարապետական մանրամասն ծանօթութեամբք, որպէս զի կարելի լինի նոր կառուցանելի շէնքին ընդարձակութեան ու ձեւի մասին որոշում մը տալ ։

Շինութեան ծախքը պիտի հոգացուի ազգային ընդհանուր հանգանակութեամբ ։

Պատրիարքական Փոխանորդ Տէր․ Գէորգ Ծ․ վարդապետ Իւթիւճեան շաբաթ օրն աւստրիական դեսպանատունն երթալով Աւստրիոյ գահաժառանգ Ռուտոլֆ արշիդուքսին մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնեց յանուն Ամեն․ Ս․ Պատրիարք Հօր ։

Ամեն․ Ս․ Պատրիարք Հայրն այսօր այցելութեան կ'երթայ Շէյխ-իւլ-Իսլամ Բարձր․ Խօճէր Լութֆի էֆէնտիի ։

Ինչպէս կ'երեւի Տպագրական Տեսչութեան մէկ պաշտօնական Ազդարարութենէն, զոր կը հրատարակենք ի ստորեւ, Մանզումէի Էֆքեար որ յառաջագոյն միամսեայ դադարման դատապարտուած էր, այժմ եւս վեցամսեայ դադարման դատապարտուեր է ։ Վաղեմի հայ լրագրոյ մը սոյն երկարաժամանակեայ դադարումը խորին ցաւ կը պատճառէ ։

Այս հարուածն այնչափ աւելի դառն է որ Մանզումէն սկսած էր մեծ յաջողութիւն գտնել և հարուածն այդ յաջողութեան վրայ կը հասնի ։

Լի ենք յուսով որ կայս․ կառավարութիւնն իւր բարեգթութեամբը ներողամտութեան արժանի կը գտնէ Մանզումէն, նկատելով որ արտաքոյ կարգի պարագայ մը, այն է ուրբաթ աւուր տօնին արգելք եղած էր Մանզումէի անմիջապէս հրատարակուելու, ինչպէս ինքն ալ արդէն խոստովանած է ։

Այդ ներողութեան շատ կը փափաքին մանաւանդ այն հայերն որք հայատառ-թրքաբարբառ թերթ կարդալու միայն ընդունակ են և Մանզումէի դադարմամբ պիտի հարկադրուին կամ ամենևին թերթ չկարդալ և կամ կարդալ այնպիսի թերթեր որք չեն համապատասխաներ իրենց կրօնական զգացումներուն ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴ

Տպագրական Տեսչութիւն

Տպագրական Տեսչութիւնը նկատելով որ Մանզումէի Էֆքեար լրագիրն՝ որ անցեալները միամսեայ դադարման դատապարտուած էր, դադարման գրոյն հաղորդուելէն քառասուն ութ ժամ յետոյ, հակառակ օրինաց, թերթ մը հրատարակած և այդ թերթին մէջ դարձեալ իւր դադարման պատճառ եղող խնդրոյն առթիւ յօդուած մը հրատարակած է, վեց ամսոյ կը վերածէ նոյն լրագրոյ դադարման պայմանաժամը ։

1 ճեմազի իւլախըր 305
21 յունվար 304

Ամեն․ Ս․ Պատրիարք Հայրը տեսնելով որ Պատրիարքարանի մէջ Թուրքիոյ եկեղեցական պաշտօնէից կատարեալ վիճակագրութիւնը չկայ, որոշեց շրջաբերականաւ պատուիրել առաջնորդարանաց որ իրենց թեմին մէջ գտնուող ամեն աստիճանի եկեղեցականաց մանրամասն վիճակագրութիւնը ղրկեն ․ այսինքն՝ նոցա ծննդեան թուականը, ծննդավայրը, նախ քան զեկեղեցականութիւն ունեցած արհեստն, ո՛րոյ ձեռօք և ո՛ւր եկեղեցական կարգ առնուլը, ի՛նչ պաշտօններու մէջ գտնուած լինելն, և այլն, մի առ մի նշանակելն ։ Նորին բարձր Սրբազնութիւնը միանգամայն հրամայած է որ Պատրիարքարանի մէջ սոյն վիճակագրութեան համար յատուկ տոմար մը սահմանուի և գտնուի ընդ տրամադրութեամբ Տէր․ Տ․ Մաղաքիա եպիսկոպոսի Օրմանեան ։ (Փունջ)

Արմաշու փոխ-Վանահայր Արժ․ Ներսէս Ծ․ վարդապետ յիշեալ վանուց 1888 տարւոյ հաշուեցոյցն անձամբ բերած է և Տնտեսական Խորհրդոյ պիտի մատուցանէ զայն ի քննութիւն և ի վաւերացումն ։

ՎՐԻՊԱԿ․ – Ուրբաթ աւուր ազգային լրոց սկիզբն հրատարակեալ հրաւիրագրոյն՝ ուղղեալ առ անդամս Պատրիարքարանի վերաշինութեան յանձնաժողովին՝ 8 րդ տողէն սկսեալ պարբերութիւնն հետեւեալ կերպիւ պէտք է կարդալ ․ «որ իբր կեդրոն ազգին բովանդակ պաշտօնական գործառնութեանց և յարաբերութեանց՝ չէր կրնար առանց անպատեհութեանց թողուիլ ընդ երկար, և այլն ։»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ

Կայս․ հրամանաւ ընդհանուր արժեթղթոյ և կտրոններու քննութեան համար կարգեալ պաշտօնէութեան տնօրէն անուանուեցաւ Մալիյէի ընդհանուր տնօրէնի օգնական Ռիֆաթ էֆէնտի ։

Արշիպիղագոսի կղզեաց Քալիմնոս գաւառակին (Քիոս) նախնական դատարանին նախագահ անուանուեցաւ նոյն կղզոյ Քարբոդ գաւառակի նախնական դատարանին նախագահ Լիզոլիոս էֆէնտին ։

Ընկիւրիի Խիմանէ գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Սեբաստիոյ Զիլէ գաւառակին գայմագամ Եուսուֆ Պաշրի էֆէնտի և նոյն յաջորդեց Խիմանէի գայմագամ Թեւֆիք պէյ ։

Թէտքիքաթը Շէրիյէ ժողովոյ անդամ անուանուեցաւ Կէլիպոլուի նախորդ նայիպ Զիւհտի էֆէնտի ։

——

Սամիյէի երկրորդ աստիճան տրուեցաւ վիրաբոյժ Ալէքսանտրոս էֆէնտիի ։

Սալիսէի աստիճան՝ բժշկական վարչութեան գլխադպրապետ Սըրրի պէյի ։

——

Երրորդ կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Կեսարիոյ կառավարիչ Հայտար փաշայի և ցամաքային երկրաչափական վարժարանի ամրութեանց շինութեան ուսուցիչ դեր-հազարապետ Հիւսէյին Ռէմզի էֆէնտիի ։

Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ ի Սուրիա կայս․ Պիսաք ագարակին տնօրէն Սաատի էֆէնտիի ։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Վեհ․ Սուլթանի ոսկերիչ Նիշաստաճեան Եաղուպ էֆէնտիի, Փեսթէր Լլոյտ լրագրոյ խմբագիրներէն Պ․ Շառլ Մանտէլի և Հունգարիոյ առողջապահական ժողովոյ անդամներէն Տօքթէօր Լուի Զէյթարիի ։

Չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Ադրիանուպոլսոյ Շարքէօյ գաւառակին գայմագամ Զիհնի պէյի և ի Սուրիա կայս․ Պիսաք ագարակին տնօրէնի օգնական հարիւրապետ Սալիհ էֆէնտիի ։

——

ՄԱՀ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԻՆ

Աւստրիոյ կայսրը, կայսրուհին և Սթէֆանի Արշիդքսուհին հեռագիրներ ուղղելով առ Վեհ․ Սուլթանն շնորհակալութիւն յայտնած են այն հեռագրոյ համար որով Ն․ Վեհափառութիւն Իւր ցաւակցութիւնները յայտնած էր Ռոտոլֆ Արշիդուքսին մահուան առթիւ ։

——

ՐԷՈՒՖ ՓԱՇԱ

Կը յիշուի թէ կայս․ անձնապահ զօրաբանակին հրամանատար Րէուֆ փաշայի մարմնոյն վրայ բժշկական գործողութիւն մը կատարուելով նորա մէկ ոտքը կտրուած էր ։ Արդ, հարկ եղած արհեստական ոտքն Եւրոպայէ բերուած լինելով բժիշկներն անցուցած են զայն որով Րէուֆ փաշա նախընթաց օրէն սկսեալ կրցած է երթալ իւր պաշտօնատեղին ։

Րէուֆ փաշա իւր բնակութիւնը Չամլըճայէ ի Ֆընտըքլը փոխադրած է ։

——

ՄԷՃԷԼԼԷԻ ԺՈՂՈՎ

Շէյխ-իւլ-Իսլամի Դուռն այս աւուրք թուրք լրագրաց միջոցաւ պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ կայս․ հրամանաւ Մէճէլլէի ժողովոյ գումարումը դադրած է 26 ճեմազիւլ էվվէլ 1306 թուականէն և թէ, եթէ գումարման իրական պէտք տեսնուի, առայդ եւս հարկ եղածը պիտի տնօրինուի ։

——

ՎՍԵՄ․ ՔԵԱՄԻԼ ՊԷՅ

Ոստիկանութեան նախարար Վսեմ․ Քեամիլ պէյ, որ բոլորովին ապաքինած է իւր հիւանդութենէն, շաբաթ առաւօտ կայս․ պալատ գնաց և շնորհակալութիւն յայտնեց այն հոգածութեան համար զոր Վեհ․ Սուլթանը ցոյց տուած էր իւր հիւանդութեան միջոցին ։ Քեամիլ պէյ Ն․ Վեհափառութեան մեծարանաց արժանանալէ յետոյ իւր պաշտօնատեղին վերադարձաւ ։

——

«ԷՖԻՄԵՐԻՍ»Ի ՏՆՕՐԷՆՆ

Ուրբաթ աւուր Սելամլըգի հանդէսէն յետոյ, Աթէնքի Էֆիմէրիս լրագրոյ տնօրէն Պ․ Ռուքի՝ ընկերակցութեամբ հելլէնական դեսպանատան երկրորդ թարգման Պ․ Նաւմի՝ Սիւրէյա փաշայի հրաւիրանօք կայս․ պալատ գնաց ուր Ն․ Վսեմութիւն ծանոյց Պ․ Ռուքիի թէ Վեհ․ Սուլթանը բարեհաճած էր երրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհել նմա ․ (Պ․ Ռուքի ժամանակաւ ստացած էր այդ պատուանշանի չորրորդ աստիճանը) ․ բաց յասմէ, Ն․ Վեհափառութիւն ադամանդազարդ ոսկի ընչատուփ մը կը շնորհէր Էֆիմէրիսի տնօրէնին իբր յիշատակ անոր ուղեւորութեան ի Կ․ Պոլիս ։

Այս առթիւ Սիւրէյա փաշա թարգման կանգնեցաւ Վեհ․ Սուլթանի սիրալիր բանից՝ Թուրքիոյ և Յունաստանի բարեկամական յարաբերութեանց նկատմամբ ։ Պ․ Ռուքի պատշաճ խօսքերով պատասխանելէ յետոյ, հրաժեշտ առաւ Վսեմ․ առաջին քարտուղարէն, խնդրելով որ հաճի իւր շնորհակալիքը մատուցանել Ն․ Վեհափառութեան ։

——

ՖԷՆԷՐԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ

Յունական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Ֆէնէրի Պատրիարքարանը Կ․ Պոլիս կոչած է Սելանիկի մետրապոլիտ Տ․ Գրիգորիոսն ։ Այդ եկեղեցական երկար ժամանակէ հետէ անհամաձայնութեան մէջ էր իւր հօտին մեծագոյն մասին հետ ։

* * *

Յունաց Պատրիարքական փոխանորդը, քարտուղարի մը ընկերակցութեամբ, նախընթաց օր աւստրիական դեսպանատունն երթալով, Տ․ Դիոնէսիոս Պատրիարքին կողմէ ցաւակցական գիր մը յանձնեց առ Պառոն տը Գալիչէ ։

——

ԳԱՍԸՄ-ՓԱՇԱՅԻ ԱՐԿԱԾԸ

Վեհ․ Սուլթանը տեղեկանալով որ այն կինն, որոյ տան մէջ ի Գասըմ Փաշա պատահած էր ծանուցեալ ցաւալի արկածը, կարօտ վիճակի մը մէջ է, նախընթաց օր սենեկապետ Պէսիմ պէյի միջոցաւ 2000 ղրուշի դրամական պարգեւ մը ղրկել հաճեցաւ նմա ։

——

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Այս խորագրոյն ներքեւ հետեւեալը կը կարդանք Սաատէթի մէջ ․

«Նախընթաց օր շրջուն կօշկավաճառ մը մը Բերայի յունաց Բանայիա եկեղեցւոյ բակին մէջ կը գտնուէր, երբ թաղապետական պաշտօնեայք անոր անցնելով հրաւիրեցին զնա 40 ղրուշ բաժանթի տուրք վճարել ։ Կօշկավաճառն հարցուց թէ ի՛նչ բանի վրայ կը հիմնէին իրենց պահանջքն, այսպիսի չափազանց տուրք մը ուզելով որ իւր վաստակին հետ չէր համեմատեր ։ Պաշտօնեայք ականջ չէին կախեր և խեղճ մարդուն դիտողութեան վրայ, թէ առաւօտէն ի վեր բան մը չէր ծախած և հետեւաբար դրամ չունէր վճարելու, տմարդաբար ձեռքէն խլեցին կօշիկներու ծրարը ։

Մինչ կօշկակարը կուզէր ետ առնուլ իւր ապրանքը և աղաղակ կը բառնար, թաղապետական պաշտօնէից մին ծեծեց զնա և ուզեց հեռանալ, ծրարն հետը տանելով ։ Այս տեսարանին ականատես մի քանի անձինք խստիւ յանդիմանեցին յիշեալ պաշտօնեայներն իրենց վարմունքին համար ․ նոյնն ըրին նաեւ ժամկոչք, յայտարարելով թէ թաղապետական պաշտօնեայք իրաւունք չունէին եկեղեցւոյ բակին մէջ մարդ ձերբակալելու ։ Սակայն պաշտօնեայք կարեւորութիւն չընծայեցին այս դիտողութեանց, շարունակելով ուսերնին թօթուել ։

Արդ, կարելի է այժմ սա հարցումն ընել, թէ հէգ կօշկակարն ի՞նչ պիտի ընէ իւր զաւակաց օրապահիկն հայթայթելու համար ։»

——

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՔ

Առեւտրական Լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Րէճէպալի-Մէհմէտ, օթոցարար ի Մեծ-Շուկայ, Ալի փաշա Խան, Պոլիս, սնանկացեր է ։

—Մարսիլեայէն կը գրեն թէ այդ քաղաքի երկու մեծ հաստատութիւնք դրամատուն մը և ձէթի վաճառատուն դադրեցուցեր են իրենց վճարքը ։ Այս երկու մեծ տանց սնանկութիւնը դառն տպաւորութիւն մը յառաջ բերեր է Մարսիլեայ հրապարակին վրայ ։

Երէկ մայրաքաղաքս ժամանեցին Ֆրանսական երկրորդ հիւպատոս Պ․ Բուէ Մարսիլեայէն և Պիզայի հաշուակալ Ահմէտ Մուխթար պէյ Տարտանէլէն ։

—Շաբաթ օրն ի Պոլիս Ուզուն Չարշուի գլուխը Թուրք կին մը սրընթաց արշաւող կառքի մը անիւներու տակ մնաց և վտանգաւոր կերպիւ ճմլուեցաւ ։ Ոստիկանք վրայ հասնելով կառապանը ձերբակալեցին և կինն իւր տունը փոխադրեցին ։

—Քաղաքապետութիւնը տեղեկանալով որ ի Պաքալքէօյ, յԷրէնքէօյ և ի շրջակայս արջառոց տարափոխիկ հիւանդութիւն ծագած է, յատուկ անասնաբոյժ մը ղրկած է որ յետ քննութեան ստուգած է այդ ախտի գոյութիւնը ։ Քաղաքապետութիւնը նոյնպէս հրահանգ ուղղած է Սկիւտարի թաղապետութեան որպէս զի արգիլուի այդ կողմերէ բերուած արջառոց մորթուիլն ։

—Կայս․ հրամանաւ Մախսուսէի շոգենաւք յետ այսօրիկ շաբաթական երթեւեկութիւն մը պիտի կատարեն Կ․ Պոլսոյ և Թրիէսթի միջեւ ։

—Ըստ տեղեկութեանց Լ․ Հէրըլտի, Անգլիոյ մէջ 180 000 անգլ․ ոսկւոյ դրամագլխով ընկերութիւն մը կազմուեր է՝ շահագործելու համար Տարտանէլի մօտ հին Ապիտոս քաղաքին շրջակայքը գտնուած ոսկւոյ հանքերը ։ Այս հանքեր կը շահագործուէին առաւել քան 3000 տարի առաջ Տրովադայի Պրիամոս թագաւորին ձեռամբ, և Մր․ Քալվերդ՝ հելլէն հին աշխարհագրագէտ Ստրաբոնի, այդ հանքերուն գրից նկատմամբ ըրած ստորագրութեան հետեւելով՝ գտաւ զայնս եւ տասն տարի առաջ ստացաւ զանոնք շահագործելու մենաշնորհը ։ Թէպէտ այս հանքեր չեն այնչափ հարուստ, սակայն կ'ըսուի թէ գերազանց են այն հանքերէն որք շահաւոր կերպիւ կը բանեցուին յԱւստրալիա ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Կը գտնուին ամեն գրավաճառաց քով

ՎԱՂԸ ԵՒ ԴԱԴԱՐՈՒՄՆ ԺԱՄԱՆԱՑ Ի․—Բարոյական․ Հեղինակութիւն Որ․ Ն․ Խասեան․ Հասոյթն յատկացեալ է Խասգիւղի Գալֆայեան Որբանոցին ։ Կեդրոնատեղին «Արեւելք»ի տպարանը ։
12 Գին 10 Ղրուշ 8—10

ԽԻՆԱՐԻՆ ամբողջ թիւերն երեք հատոր, կը վաճառուին կէս գնով, երեք Մէճիտիյէի, Պահճէ Գաբու Չըրաղճեան Պօղոս աղայի քով ։ 5—5

ՄԻՖԹԱՀ ԻՒԼ ԻՒԼՈՒՄ․ Իլմը Նահվ (Համաձայնութիւն) ․ Եսայի Յակոբ Յ․ Փօշաեան ․ Կեդրոնատեղին Գ․ Պաղտատլեան գրատունն ։ Գին 6 ղրուշ ։
282 2—5

ՀԱՒԱՏՔ, ՅՈՅՍ, ՍԷՐ բարոյալից թատերգութիւն ի վեց արարս ․ Թարգմ․ Գրիգոր Մարգարեանի, գին միոյ տետրի 10 փարայ ․ Հրատարակութիւնն աւարտելէ ետքն ամբողջին գինը պիտի ըլլայ 7 դահեկան ։ 1—5

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

ՄԱՀ ՌՈՒՏՈԼՖ ԻՇԽԱՆԻ

Վիեննա, 3 փետրուար

Անճիշդ է այն լուր թէ Արքիդուքս Քարլ-Լուտվիկ գահաժառանգի իրաւունքէն հրաժարեր է ի նպաստ իւր որդւոյն ։

Մասնաւոր հեռագիր

Վիեննա, 3 փետր․

Պելժիոյ Թագաւոր Լէոփոլտ և Թագուհի Մարի Հանրիէթ և Գահաժառանգ իշխան Պօտուէն Վիեննա գնացին ։

Հանգուցելոյն յուղարկաւորութեան արարողութիւնը Գափուչիններու եկեղեցին պիտի կատարի, և մարմինը պիտի ամփոփուի նոյն եկեղեցւոյն դամբարանին մէջ ։

Դագաղին վրայ առաջին պսակը դրաւ Սթէֆանի իշխանուհին ։

ՏԱԳՆԱՊՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Փարիզ, 2 փետր․

Երեսփ․ ժողովը մերժեց առաջնութիւն քուէարկել գաւառակային ընտրական դրութեան վերահաստատումն առաջարկող նախարարական ծրագրոյն համար ․ (այսինքն՝ ժողովն առաջին ընթերցմամբ մերժեց այս ծրագիր, որոյ վրայ մեծ յոյսեր կը դնէին Հանրապետականք) ։

Կը հաստատուի թէ Պ․ Ֆլոքէի նախարարութեան մէջ փոփոխմունք պիտի լինին ։ Լրագիրք ոմանք կ'ըսեն թէ անհամաձայնութիւնք կան նախարարաց մէջ ։

ՆՈՐ ՁԱԽՈՂՈՒԹԻՒՆ ՓԱՆԱՄԱՅԻ

Փարիզ, 2 փետր․

Փանամայի ջրանցքին աշխատութիւնները շարունակելու համար ի հրապարակ հանուած նոր փոխառութիւնն եւս չյաջողեցաւ ։

Հետեւապէս, Փանամայի Ընկերութեան բաժինք ինկան 76 ֆրանքի ։

ԱՐԿԱԾ Ի ՊԵԼՃԻԱ

Պրուսէլ, 3 փետր․

Երկաթուղոյ ծանր արկած մը տեղի ունեցաւ այսօր ի Պրուսէլ ։ Իբր տասն անձինք մեռան, և երեսնի չափ անձինք ալ վիրաւորեցան ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աթէնք, 3 փետր․

Մեծ Դուքս Միքայլովիչ (°) աստ հասաւ երէկ ․ արքայական պալատը պիտի բնակի ։

Երեսփ․ ժողովը դանդաղաբար յառաջ կը տանի իւր աշխատութիւններ ․ Ելմտացոյցի վիճաբանութեան չպիտի սկսի՝ Օրակարգի խնդիրները չսպառած ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 23 յունվար

Դահեկան

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոց․ (Միաց․ Ս․ Սէրի		16 32
Պորսային գոցուելէն վերջը	»	16 32
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	16 39
Կէս օրին	»	17

ԻՍԹԻԳՐԱԶԸ ՏԱԽԻԼԻ

Երէկ երեկոյ	43 1
Այս առաւօտ	43 20
Կէս օր	43 21

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 2 փետրվար ժամ 5 վայր․ 15 երկվ

Անգլ․ քօնսօլիտէ	99 3/16
Օսմ․ » Սէրի Դ․ բացուեցաւ	15 1/4
» » » գոցուեցաւ	15 3/16
» » » Ա	27 3/4
» » » Բ․	15 3/4
» » » Գ․	15
Օթօման 1871	86 1/2
փոխառութիւն 1877	97 1/4
Պանք Օթօման	11 1/4
Իտալական փոխառ․ 1873	102
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիյէ)	85 3/8
» առանձ․ բրիվիլէժիէ	103 3/4
Տայրա Սանիէ	80 3/4
Տօմէնիալ փոխառ․ Ռօչիլտ	102
Հունգարական պարտաթուղթ 4 %	— —
փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 50

Վիեննա, 2 փետրվար ժամ 4 երկվ

Պորսան գոց է

Բարիզ, 2 փետրվար ժամ 3 վայր․ 45 երկվ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	104 05
» » 3 %	83 50
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ․ բացուեցաւ	15 27 1/2
» » » գոցուեցաւ	15 45
» » » Բ․	15 70
» » » Գ․	15 50
Օսմանեան երկաթուղի	47
» Լէժիի ժամնէթուղթք	— —
Պանք Օթօման	535
Գրէտի Լիոնէ	649 50
» Ֆօնսիէ	1355
Բաժնետոմս Լիոնի	1348 75
Սուէզի ջրանցք	2236 25
Իտալական 5 % 1877 ի	101 7/8
Իտալական Ռանթ	96 35
Սպանիական (արտաքին)	74 1/2
Եգիպտական միացեալ	433 75
Բրիօրիթէ Թիւրք	— —
Հելլենական 5 %	445
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 25

——

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 2 փետրվար ժ․ 10 վ․ 30 երկվ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	83 50
Օսմանեան քօնսօլիտէ	15 57 1/2
Եգիպտական	433 75

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ ԳՈՐԾԵՐ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 19 Յունուար.

Գաւառական ժողովն ուրբաթ օրի անյաջող նիստէն վերջ կենդանութեան վերջին ճիգ մը ևս կ'ընէ, գիտնալով որ ժողովրդի Առաջնորդական ընտրելին Գեր. Մաղաքիա եպիսկոպոս Օրմանեանն է, կը հաւանի Նորին Սրբազնութեան քուէ տալու համար երկուշաբթի օր նիստ կազմել, բայց գումարման ժամէն առաջ խումբ մը ազգայիններ եկեղեցական երեսփոխաններու կը դիմեն իրենց նախկին խոստումներն և երեսփոխանութեան պաշտօնէ հրաժարած ըլլալն ստուգելու համար։ Արժ. Հայր անդամ մը ևս բացարձակապէս կը յայտարարեն թէ արդէն հրաժարած են և իրենց հրաժարագիրն ղրկած ուր որ անկ է։ Իրօք ալ որոշեալ ժամուն, երբ աշխարհական երեսփոխաններն կը գումարուին, իրենցմէ ոչ ոք նիստի կը ներկայի, թէև արդէն ալ նիստ կազմել անհնար էր, վասն զի ոչ միայն Գաւառ. Ժողովն օրինական մեծամասնութենէ զուրկ է և ուստի կազմալուծեալ, այլ նաև խուռն բազմութիւն մը Առաջնորդարան կը խմբուի ամէն նիստ եւ որոշում կամ ընտրութիւն արգիլելու հաստատ որոշմամբ։ Այս առթիւ բաւական աննպաստ շարժումներ եւ աննպաստ ցոյցեր տեղի կ'ունենան ժողովրդի կողմէ թէ՛ մի և նոյն երեսփոխանութեան և թէ՛ ի մասնաւորի ժողովականաց ոմանց դէմ։

Ճիշդ է թէ՝ այսօր Զմիւռնիոյ հայ հասարակութեան Առաջնորդական միակ և անվիճելի ընտրելին Օրմանեան Սրբազանն է. պաշտօնական խմբակն այդ ընտրելին իրեն պատնէշ ընել կը փորձէ՝ անոր ետեւ ապաստանելու համար. բայց հանրութիւնն, որ արդէն բաւական ժամանակէ ի վեր իրեն հետ խաղ ունեցող այդ խմբակն և անոր դարձուածները ճանչած է, կրնայ ընտրելի և ընտրող իրարմէ զանազանել, և Օրմանեան Սրբազանը կ'ուզէ ո՛չ թէ արդի կազմալուծեալ, այլ նորոգ և օրինաւորապէս ընտրեալ Երեսփոխանական Ժողովի մը ձեռօք, որպէս զի այսու ազգային գործեր յանձնուին ըստ օրինի և ժողովրդէն ընտրեալ ժողովներու ձեռք և այս ժողովներ ալ ունենան իրենց գլուխ միաձայնութեամբ ընտրեալ առաջնորդ մը, հետեւաբար անյապաղ կը սպասուի Ազգ. Պատրիարքարանի կողմէ տեղապահ մը ղրկուելուն, ամեն ընտրութիւն կատարելու համար։

ԲԱՂԷՇ, 27 դեկտ.

Բաղիշոյ ուսումնական վիճակը վտանգի մէջ է։ Կարմրակայ վարժարանն յետ չորս տարուան անընդհատ և արդիւնաբեր շարունակութեան, այս տարի մայիսին փակուեցաւ ի մեծ վիշտ դեռատի ու չափահաս ուսանողաց և հասարակութեան ողջամիտ դասուն։

Բաղիշեցւոյ ամէն զոհողութիւնք, իր զաւակաց դաստիարակութեան և քաղաքի կրթական խնդրոյն ընդունած մեծ զարկն անձնական կրից, և անհամաձայնութեան արդիւնք էին։ Անհամաձայնութիւն ասելով պէտք է հասկնալ Կարմրակայ դպրոցի ներկայ և նախորդ հոգաբարձութեան միջեւ գոյացած անհամաձայնութիւն մը, որ բոլորովին անհիմն և անտեղի խնդրոյ մը վրայ կը յենուր։ Այն է, ներկայ հոգաբարձութիւնն իւր նախորդ հոգաբարձութեան պաշտօնավարութենէն մնացած երեսուն ոսկւոյ չափ թոշակն չ'ընդունելն վճարել։ Ուսուցիչք կը պահանջէին իւրեանց արդար իրաւունքն, հոգաբարձութիւնը կը մերժէր միշտ։ Վերջապէս երկուստեք պահանջի եւ մերժման բանակցութիւնք ծայրայեղութեան հասնելով՝ երեւելի անձանց միջնորդութեամբ և մասնաւոր ազգայնոց աջակցութեամբ վճարուեցաւ ուսանողաց անվճար մնացած թոշակն, առ այժմ մէկ անձի կողմէ(*) և այսու յուսացուեցաւ վերջ տալ սոյն անկերպարան կացութեան, բայց խնամ ո՛չ։ Հոգաբարձութիւնն յարմար առիթէն օգուտ քաղելով՝ քաշուեցաւ ասպարէզէն։ Առաջնորդ չկար որ յորդորէր զնոսա և հրաւիրէր ի պաշտօնավարութիւն։ Գաւառական վարչութիւնն խուլ էր իր շուրջն անցած դարձածին ու չչուկին։ Ամէն հայր (քիչ բացառութեամբ) իր դպրոցազուրկ զաւակը ծխական ծաղկոցներու մէջ աշակերտութեան տանելով բաւականացաւ, առանց օժանդակելու այս կրթական անկեալ վիճակը վերականգնել ուզող՝ բայց ձեռնտուութեան կարօտ անձանց, որք կը բաղկանային հին հոգաբարձութեան մէկ երկու անդամներէն և սոցա գաղափարակից մերձաւորներէն։ Կարմրակայ դպրոցի հին հոգաբարձութեան Պատ. անդամք շատ ու շատ աշխատեցան, ի նպաստ Բաղիշոյ կրթական խնդրոյն, զի իրենց առջեւ կը տեսնէին բանիբուն, դպրոցասէր, ազգանուէր և ճշմարիտ վարդապետ մը, Առաջ. տեղապահ Գեր. Տ. Մեսրով վարդապետ Մոկացեան, որ իր երկամեայ պաշտօնավարութեան ժամանակ իրացուց այն ամեն եկեղեցական, կրթական և ազգային բարենորոգմունք և նորանոր հաստատութիւնք, որք կը պակսէին լինել մինչեւ այն ատեն եղած առաջնորդաց ձեռօքերէն։

Վարժարանի ուսուցիչներն, որոց քառամեայ օգտաշատ պաշտօնավարութիւնն անուրանալի է, տեսնելով որ ամէն ուրեք անտարբերութիւն, լքում և յուսահատութիւն կը տիրէ, ստիպուեցան ցաւ ի սիրտ հրաժարել պաշտօնէ և իւրեանց հայրենիք մեկնիլ, հրաժեշտ տալով այն քաղաքին, ուր սիրտ և քիրտ թողուցին. այն աշակերտաց որոց բարոյական զարգացման չորս տարի անձնուիրաբար ծառայեցին, որոց մատակարարեցին հացն գիտութեան և ճշմարտութեան։

Կարմրակայ վարժարանը չորս ամիս գոց մնալէն ետեւ, սեպտեմբերէն բացուելով կը շարունակուի նոր ուսուցիչներով և նոր ուղղութեամբ։

* * *

---

[*] Այսինքն հոգաբարձուաց մէկէն.

ԶԱՆԱԶԱՆՔ

ԿՐԻԱՅՆԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐԸ

Դարձեալ ահա Ֆրանսացի խիզախ ուղեւոր մը որ միակ շարժառիթն եղած է որոշել Աշխարհագրութեան մէկ մթին կէտը, և զոր Դուռ տիւ Մոնտ (Աշխարհի շրջանը) հանդէսն ի յայտ կ'ածէ մեզ։ Այդ ուղեւորն է Պ. Ժան Շաֆանժոն, որ 1886 դեկտեմբեր 16ին եռագոյն դրօշակը պարզեց Սիէրրա Բարիմայի (Հարաւային Ամերիկա) մենութեանց մէջ ուր ո՛չ մէկ Եւրոպացի ոտք կոխած էր ցարդ, ուստի ջրվէժներով կը խուսափի փոքր հեղեղատ մը որ Օրէնոք գետին ակն է։ Երիտասարդ նկարիչ մը, աշակերտ Լիոնի Գեղարուեստից Վարժարանին, կ'ընկերակցէր քաջարի ուղեւորին։ Պ. Ժ. Շաֆանժոն Դուռ տիւ Մոնտի վերջին նոյեմբերի և դեկտեմբերի պրակներուն մէջ պատմած է զանազան պատահարներն իւր արշաւանքին որ եօթն ու կէս ամիս տեւած է Պոլիվարէն սկսեալ և քառասուն եօթն օր Սան-Ֆէրնանտոյէն սկսեալ։ Մեծարանօք կը յիշէ բարեացակամութիւնն Վէնէզուէլայի Հանրապետութեան Նախագահ Գրէսպօ զօրավարին, զոր տեսաւ իւր մայրաքաղաքին՝ Գարագասի մէջ, և որ յանձնարարական նամակները մեծ օժանդակ եղան իրեն։

Այս ուղեւորութեան ամենէն հետաքրքրաշարժ դէպքերէն մին է այն գիտողութիւնը զոր ապրիլ 16ի գիշերը կրցաւ ընել կրիաներուն հաւկիթ ածելու մասին, Պուէնա-Վիստայի ափանց վրայ, աւազակոյտերով շրջապատեալ կղզեակ մը՝ աւելի քան մէկ մղոն երկայնութեամբ և մէկ քիլոմեդր երկայնութեամբ։

«Կրիայները կը հանդիպին Օրէնոքի ընթացքին բոլոր երկայնութեամբն, այլ այդտեղ իրենց բազմութիւնն ահագին է։ Բնութիւնը կարծես ամեն բան կանխատեսած է իրենց յառաջածութեան միջոցն ապահովելու համար։

«Ռիօ Գապուլլարէի բերնէն սկըսեալ, գետը շատ լայն է և ափունքը ծածկուած են շատ բարակ աւազով մը որ սքանչելապէս կը յարմարի իրենց հաւկիթներուն թխսման։

«Փետրուար ամսէն սկսեալ, հազարաւոր կրիայներ իբր դէտ կ'սպասեն ջրին եզերաց վրայ և կը պտըտին աւազակոյտերը, կարծես փնտռելու համար տեղ մը ուր կարենան աներկիւղ զետեղել իրենց հաւկիթները։

«Մարտի ամսուն առաջին օրերն, ոմանք կ'սկսին ածել. աւազին մէջ վաթսուն-եօթանասուն սանդիմեդր խորութեամբ ծակ մը կը փորեն, ուր իւրաքանչիւրը կը տեղաւորէ ութսունէն հարիւր քսան հաւկիթ։

«Ուղեւորութեանս միջոցին պատահած տեղացիները արտասովոր բաներ ըսած էին ինձ այս անասնոց վրայ. սակայն ուզելով գիտական ճիշդ տեղեկութիւններ միայն անցնել տեղեկագրիս մէջ, անմիջապէս պատրաստութիւններս կը տեսնեմ ուսումնասիրելու համար այսքան հետաքրքրաշարժ բարքեր։ Աւազի կոյտի մը ետին պահուըտած, կրկնոցիս մէջ փաթթուած և գետին բաւական մօտ, որս կ'անցնեմ դիտելով։ Գիշերուան վրայ հասնելէն քիչ ետքը, քանի մը կրիայներ կ'երեւին ջուրց եզերքին վրայ, կը կանգնին իրենց առջեւի թաթերուն վրայ, և վզերնին երկնցուցած, իբր կէս ժամ անշարժ կը մնան։ Սակաւ առ սակաւ կը յառաջանան, նոյն զգուշութեամբք, յետոյ, ապահովուելով, ջրափանց վրայ կը պտըտին ամեն կողմ։ Այս այսպէս կը տեւէ մինչեւ կէս գիշեր. այն ատեն, կրիայներուն մեծ մասն որք դուրս ելած էին, ջուրը կը վերադառնան. միւսները կը կենան իբր պահակ և այսպէս անշարժ կը մնան իբր երկու ժամ։

«Ինձ ընկերացող խառնածինը ցոյց տուաւ ինձ Հարաւի Խաչն և ծանոյց թէ երբ չորս աստղերը ճշդիւ խաչի ձեւ կ'առնուն, այսինքն երբ Հորիզոնին ուղղաձիգ լինի, կրիայները պիտի դան հաւկիթ ածել. տարօրինակ զուգադիպութիւն։

«Արդարեւ, առաւօտեան ժամ երկուքուկէսին ատենները, կը տեսնեմ կրիայներու ճշմարիտ բանակ մը որք կ'արտորան, զիրար կը հրեն և ջրափանց վրայ կը յառաջանան. չորս դին կը ցրուին, կ'սկսին գետինը փորել արտասովոր եռանդեամբ և կ'ածեն իրենց հաւկիթները, զորս ապա կը ծածկեն մեծ խնամով, ուշադիր լինելով մանաւանդ իրենց բոյնը ծածկել՝ աւազը վերստին իւր տեղը դնելով այնպէս ինչպէս որ էր առաջ։»

Պ. Շաֆանժոն և իր խառնածինն երեք կրիա բռնեցին։ Ամենամեծ միոյն պատեանը 90 սանդիմեդր երկայնութիւն և 60 սանդիմեդր լայնութիւն ունէր. ծանրութիւնը կ'անցնէր 30 քիլոկրամը։

Կրիայներու հաւկիթներու հունձքը կը լինի երեք ջրափանց վրայ։ Անկից իւղ կը պատրաստեն, — 70 էն 90,000 լիտր, ըստ հունձքին։

Պ. Շաֆանժոն 700,000 կը հաշուէ Օրէնոքի մէջ բնակութիւն հաստատած կրիայներուն թիւը։ (Ֆիկարօ)

ՍԱՌԱ ՊԵՐՆԱՐ Յ'ԻՏԱԼԻԱ

Ֆիկարօի հռոմի թղթակիցը մեծանուն դերասանուհւոյն ի Հարաւային Իտալիա կատարած ուղեւորութեանն առթիւ հետեւեալ զուարճալի դէպքը կը յիշատակէ։

Պէտք է ըսել նախ թէ Սառա Պէռնառ մեծ յաջողութիւն չէ գտած ի Հարաւային Իտալիա։ Ի Սիկիլիա մանաւանդ Պ. Գրիսբիի հայրենակիցները շատ ցուրտ ընդունելութիւն մ'են ըրեր ֆրանսացի մեծ արուեստագիտուհւոյն։ Նաբոլիի մէջ ալ նոյնն է պատահեր. իրաւ է թէ, այս նեղ ժամանակներուն, թատրոնի սովորականէն շատ բարձր գիները գլխաւոր պատճառն են եղած այս անյաջողութեան։ Բաց աստի, Սառա Պէռնարի խաղերուն մեծ մասը շատ ծանօթ է յԻտալիա։ Ապացոյցն այն է որ թատրոնը լեփ լեցուն էր Թօսքայի ներկայացմանց ատեն, որ նորութեան հրապոյրն ունէր։

Ի Գադանէ, դժպհին Սառա այնչափ կը կատղի մի միակ ներկայացում մը տալուն համար, և այն ալ շատ անպտղաբեր, որ հետեւեալ առաւօտ, մեկնելու ատեն, վրէժը կը լուծէ կաղամար մը պարպելով իր անկողնոյն մէջ։

Կ'երեւակայէք պանդոկապետին կատաղութիւնն երբ սենեկապանուհին կուգայ հաղորդել նմա իւր սեւ գիւտը։ Բայց ի՞նչ կարելի էր ընել։ Կառախումբն հեռի էր արդէն։ Միայն թէ, դիպուածն առաջնորդած էր զՍառա Պէռնար Բալերմոյի մէկ պանդոկը զոր կը բանեցնէր Գադանէի պանդոկատիրոջ եղբայրն։ Անմիջապէս հեռագիր մը։ Եւ հոն, դերասանուհին կը հարկադրուի հատուցանել իւր պատճառած վնասուց գումարը։

ՄԻ ԹԵԹԵՒ ՀՐԱՀԱՆԳ

ՄԵՐ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

«ԱՂԲԻՒՐԻ» ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԳԵՐԱԶՆԻՒ ՄԱՐԿՈՍ ԱՂԱԲԵԳԵԱՆԻՆ

ԽՈՐԻՆ ՅԱՐԳԱՆՕՔ

ՆՈՒԻՐՈՒՄ Է ԻՐ ԳՐԱՇԱՐ ՂԱԶԻԿԸ

Բ.

ւ, վ, ուում, վում, ւում

Մեր բայերի մէջ ում վերջաւորութիւնը ոչ միայն տաճկաստանցոց համար է գայթակղութեան քար դառել, այլ նոյն իսկ մեզ համար էլ, որովհետեւ ում վերջաւորութիւնը կրաւորական դառնալով՝ մի երկրորդ ում էլ վրան է աւելանում և դառնում է՝ օրինակ՝ գործուում, տանուում, և այլն։

Շատերն արդէն սկսել են մէկ ու‑ի տեղ գրել վ և շատերը ւ։ Եւ մենք այսօր այս բառերի վերաբերութեամբ երեք տեսակ ուղղագրութիւն ունինք՝ ուում, վում և ւում։ Սրա վրայ պէտք է աւելացնենք և այն, որ ոմանք մէկ հատ ու‑ն եւս շինում են վ՝ ինչպէս ասված, փրկված, խօսվել, գրվել. իսկ շատերը պահպանում են մէկ ու‑ն և գրում են ասուած, փրկուած, և այլն։ Դարձեալ՝ շատերը բայերի մէջ եղած թէ երկու և թէ մէկ ու‑ի տեղ գրում են վ, իսկ անունների մէջ ւ. օրինակ՝ ասված յօդուած։ Ոմանք էլ անխտիր ամենայն տեղ գործ են ածում վ, պահում են միայն բառի վերջում եղած ու և ւ, ինչպէս լեզու, լեզուի, լեզուում, թիւ, թիւի, հաշիւ, հաշուի։ Միով բանիւ մի կատարեալ բաբելոնական խառնակութիւն է։

Մեր այս ուղղագրութեան մէջ միակերպութիւն ձգելու համար, պէտք է երկու բան իմանալ, նախ՝ թէ ինչպէս է արտասանում ժողովուրդն այս բառերը, և յետոյ՝ թէ արտասանութեան համար ի՞նչ հնչիւն են տուել մեզ մեր նախնիք։

Ես չեմ կարող ցոյց տալ, թէ հնումն ինչպէս էին արտասանում ու ձայնաւորը միւս ձայնաւորների առաջ, բայց իմ ժամանակ, որքան ես վերահասու եղայ, հընչում էին ոչ սոսկ ու, այլ ով և ըվ։ Գըրում էին թիւ թուոյ և կարդում թըւոյ կամ թըվոյ. գրում էին ձուոյ, և կարդում՝ ձըւոյ և ձըվոյ։ Գրում էին «արուեստ», և կարդում հա՛մ պարսկական երկար արտասանութեամբ ա՛‑րո՛‑ւէ՛ստ և կամ կարճ կտրելով՝ ասում՝ արւե՛ստ, իբր՝ արհե՛ստ։ Գրում էին թոյլատուութիւն և կարդում թոյլատըւ-վու-թիւն, կամ թոյլատըվութիւն, և ի վերջոյ թոյլըւութիւն։ Այսպէս է և Արարատեան և միւս բոլոր բարբառներում. ամեն տեղ՝ թէ բայերում և թէ անուններում, ու՛ն ձայնաւորից առաջ դառել է սոսկ ըւ, երբ հնչուն [illegible], ինչպէս որ հաշւի չենք առնում միւս բոլոր բառերում երկու բաղաձայների մէջ։ Գրում ենք տուաւ, բայց կարդում ենք տըւաւ, չէ՞ որ երկու վանկանի է սա, ինչպէս նրա—նըրա, վրա—վըրայ։ Գրում ենք զինւոր և կարդում զինւոր, և ո՛չ զինըւոր. ձիւ, լիւ, ինչպէս հաշւի լեզւի, ասւում խօսւում, և այլն։

Հիմա կը մնայ լուծել երկրորդ խնդիրը և աւելի դժւարինը, թէ ո՞ր ձեւով պէտք է գրենք այս բառերը, արդեօք երկուսով է՞, թէ միայն մէկով և որո՞վ իսկապէս։ Սրա համար հարկաւոր է նախ և առաջ իմանալ, թէ ի՞նչ պաշտօն է կատարում մեր ւ գիրը՝ որի անունը գրել են հիւն, փոխանակ նախնական անունով ւիւն (վիւն) ասելու։

Մեր լեզւի մէջ չկայ ոչ մի բառ, որ ւ գրով սկսւէր. եղածները շինովի են, երբ ուզեցել են այբբենական կարգով տողեր եւ շարականներ շինել։ Ուրեմն սա մի անկախ հնչիւն չէ, այլ օժանդակ, [illegible] հնչիւն,

1) Մեր նախնիք ուզեցել են ունենալ ու, ւ գիրը գրել են ո‑ի մօտ և շինել ու։

2) Ուզեցել են և ունենալ, կպցրել են եչից։

3) Ուզեցել են օ ունենալ, գրել են այբի մօտ աւ։

4) Շատ տեղեր գրել են եւ և կարդացել եօ, ինչպէս յոգնակի գործիական հոլովներում, այլ և «եւթն» փոխանակ եօթն։ Տեղ տեղ էչի հետ հնչւել է նաև իբրեւ իւ (io), ինչպէս եւղ, (իւղ), բայց այս անյարմար գտնելով՝ վերջը գրել են ի գրի մօտ։

5) Բառերի վերջերում, երբ ուզեցել են հնչել աւ, եւ, իւ, գրել են ոչ վ, այլ ւ, բացի ով վերջաւորութիւնից, որովհետեւ ո‑ի հետ դառնում է ու։

6) Երկու ձայնաւորների մէջ ընկած ւ‑ը ձայնը ւ‑ով են գրել, ինչպէս զաւակ, հիւանդ, յաւէտ, հայնւ։ (Մնացած գործածութեան մասին տե՛ս Հ. բառարանում)։

7) Մեր նպատակի համար ամենից ուշադրութեան արժանին այն է, որ ւ վերջաւորած անունների սեռականը շինել են ւոյ և ոչ վոյ. ինչպէս որդւոյ, գօտւոյ, տարւոյ, գործի—գործւոյ, գործւով, գործւովք, և այլն։

Եթէ մեր նախնիք ասել են [illegible], ինչո՞ւ մենք չենք կարող ասել տարւոյ, այլ անպատճառ պէտք է ասենք տարուոյ։ Եթէ նրանք կասեն գործւոյ, գործւով, ինչո՞ւ մենք էլ չասենք՝ գործւած, գործւեց, գործւում։

Որպէս զի ոչ հակասութիւն լինի եւ ոչ մի քանի տեսակ ուղղագրութիւն, եւ մի եւ նոյն ժամանակ մեր ուղղագրութիւնը մօտիկ լինի թէ մեր նախնեաց ուղղագրութեանը և թէ մեր արեւմտեան գրաւոր լեզւին՝ հարկաւոր է գրել ւ եւ ոչ վ։

Այս մասին այլ եւս ոչինչ չունինք ասելու, այլ հարկաւոր է միայն լուծել մի հոգեբանական տարակուսութիւն։ Որովհետեւ ունակութիւն դարձած սովորութիւնից ձեռք վերցնելը ամեն կամքի գործ չէ, այս պատճառով շատերը յամառութեամբ պիտի շարունակեն իրանց սխալ ընթացքը չը կարենալով մի որ եւ է ապացոյց բերել, որ վով գրելն է ուղիղ և ոչ ւ‑ն։ Սրանք կարող են ասել միայն, թէ հապա ինչո՞ւ Խ. Աբովեանցի, Ս. Նազարեանցի, Ռ. Պատկանեանցի և վերջապէս մեր երիտասարդ լեզուագէտ Սարգիս Սարգսեանի նման մարդիկ գրել են վ, և ոչ ւ։ Ես կասեմ, և այդ պարոններից ով որ կենդանի է, ինքն էլ կը խոստովանի, որ նրանք գիտութեամբ չեն ընտրողութիւն արել։ Մարդիկ ամեն բան գիտակցաբար չեն անում, այլ շատ բան ըստ ունակութեան, ըստ սովորութեան և առաւելապէս ըստ բնազդման, որ շատ անգամ աւելի է ուղիղ լինում, քան թէ գիտակցութեամբ արածը, որ կարող էր խելքին զօր տալով սխալել։ Բայց այս գործում մեր բնազդումը կարող էր սխալ լինել նրա համար, որ մենք մեր իւրաքանչիւր գրի գործածութիւնն առանձնապէս սովորած չենք, մանաւանդ ւ‑ն գրի, որին գրի տեղ էլ չենք գրել, այլ նայել ենք միայն իբրեւ մի կիսաձայնաւորի վրայ և չենք հնչել նոյն իսկ դրա իսկական անունը։ Եթէ մեր վարժապետները մեզ սովորեցրած լինէին, թէ դա ւը է և օժանդակ ւը և ոչ հիւն, ինչ ասել կուզի որ մեր բնազդումն էլ առաւել դէպի այս գիրը կը հակէր։

Եթէ մեր մէջ սովորութիւն լինէր մըտած ու և իւ ձայնաւորների երկու գըրերը միացրած գրել, ինչպէս է և, որ կարծես եչ ու ւիւնից չըլինի բաղկացած, այնուհետեւ աւելի աչքի կընկնէր ւը գրի անկախ գոյութիւնը միացած տեղերում։ Այսպիսի մի նորութիւն մտցնողը մեծ վարձք կանէ։ Պէտք է ասել, որ այս կողմանէ մեր նախնիք մեզանից անհամեմատ խելօք են եղել, երբ աւ‑ի անյարմարութիւնն զգալով փոխ են առել օ գիրը. ափսոս միայն, որ բոլոր երկաթագրերն էլ այսպէս չեն արել. մի՞թէ մենք պարտական չենք մեր նախնեաց թողած այս թերին լրացնելու։

Ես կուսում, որ այս գրի օժանդակութիւնը վերականգնելով շատ և շատ հեշտացրած կըլինինք և մեր մանուկ սերնդի գրագիտութեան գործը։ Բաւական է միայն ասել, որ բառերի մէջ լսւած աւ, եւ, իւ, և ւա, ւե, ւի, ւու, ւօ ձայները պէտք է գրել օժանդակ կամ փոքր ւ‑ով և ոչ վ‑ով։ Իսկ այս մեծ և պաշտոր վը‑ն գրւում է միայն բառերի սկզբում և ո‑ի մօտ, որ ով կարդացւի. որովհետեւ եթէ այս տեղ փոքր ւը դնենք, կըդառնայ ու և ոչ ով. ուրեմն պէտք է գրել հով, ծով, կով, կրով, քարով, փայտով, և այլն։

Մեծ վ‑ով սկսող բառերը երբ որ բարդւում են ուրիշ բառերի վրայ, պահպանում են դարձեալ վ գիրը։ Օրինակ՝ վար զօրավար, կառավար, այսպէս և վանկ, վայել, վազ, · վախ, վաճառ, վայր, վեր, վառ, վարս, վաստ, վաստակ, վարձ, վազ, վէգ (զօրավէգ), վէպ (բազմավէպ, նարավէպ, միջնավէպ, մանրավէպ) վէհ, [illegible]) . . .

Մեր հայկաբանութեան ուսուցիչները, որ աւելի պահպանողական են քան թէ ազատ բանասէրները, դժւարութեամբ կը փոխեն իրանց ու‑ն, բայց եթէ երբ եւ իցէ փոխելու լինին, անկասկած ւ կը գրեն և ոչ երբէք վ։ Գրաբառի և մայրենի լեզւի ոգուն ընտելացած մէկը երբէք չի գրիլ վ, [illegible]։ Եւ ինչ հակասութիւն է, գրել՝ արև, տերև, բարև, մինչեւ առաւ, բերաւ, կերաւ, աւետիս, աւելի, աւաղ, յաւանակ, հաւասար, յաւիտեան, հիւանդ, հաշիւ, լիւ թիւ, հաւով, թաւով, գաւով, ցաւով, զինւոր, բանւոր, յօդւած, հատւած, թիւ, հաշւի, ձեւ, ձև, և չըգրել՝ ասւած, խօսւած, տարւել, բերւել։ Աւելի ծիծաղելին այն է, որ նրանց մտածողով պէտք է գրենք ուրեմն, թիւ և թվել (համրել), հաշւի և հաշվել, գլանք և գլվել, գրւածք և և գրվել, խնդրւածք և խնդրվել, գդւանք և գդվել, և այլն. էլ ո՞ւր մէկն ասեմ, մինչեւ առողջ դատողութիւնը մեզ թելադրում է գրել, գլւանք և գըլւել, (ինչպէս գրում են գլուանք և գլուել, անփոփոխ) գդւանք և գդւել, խնդրւածք, և խնդրւել։ Ինչ հարկ կայ անցաւ գլխներըս ցաւի մէջ ձգելու. այստեղ ի՞նչ հարկ կայ հակասութեան և երկու տեսակ ուղղագրութեան։

Յամառութեան և ինքնասիրութեան հերոսները կարող են ասել՝ «որպէս զի հակասութիւն չլինի, չգրենք զւարթ, զւարճ, գլւանք գդւանք, խնդրւածք, և այլն, այլ զվարթ զվարճ։ Բայց այս ասել է՝ թէ պէտք է գրենք նաև արեվ, բարեվ, մինչեվ, հավատ, հիվանդ, բարով, դարով, հօղ, փօղ, կէրէլ, բէրէլ, և այլն, ըստ «Հայկական Աշխարհի»։ բայց ուր կը տանի մեզ այս անհեթեթութիւնը մեր գըրականութեան մէջ։ Մենք ւ գրելով՝ մեր հին ու նոր լեզւի շէնքն անարատ կը պահենք, բայց վ գրելով՝ հիմովին կը խախտենք նրա գեղարւեստական շէնքը։ Այս մասին այսքանը բաւական է։ Հասկացողը մէկ թելից էլ կըհասկանայ*։

(Աղբիւր)

---

*) Մեր ը հնչիւնը, ինչպէս յայտնի է, չենք գրում երկու բաղաձայների մէջ, թէեւ շատ տեղերում բոլորովին անպատեհ, ինչպէս՝ դիրըս = դիրս. ձեռըդ = ձեռդ. գինըդ = գինդ։ (Այս մասին տե՛ս իմ «Գիտակցաբար կարդացնելու մասին վեց օրինակելի դաս վարժապետաց համար» տետրակը։) Այս հիմքի (աւելի լաւ է ասել անհիմնութեան) վրայ, մեր ու‑ն էլ է ջնջւում, բայց նախապէս ը դառնալով, ինչպէս՝ մանուկ, մանըկան=մանկան. սուր, սըրի=սրի, հարուստ, հարըստի=հարստի, ուղորդ, ըղորդ, ուղտապան=ըղտապան, ումպ=ըմպել, և այլն։ Բարբառների ում վերջաւորութիւնը թէ ներգոյական հոլովներում և թէ բայերում դառել է ըմ։ Ասում են խմըմ եմ, գըքըմը. «Գըրըմըգըրըմ ա, դըռըմ ջէբըմը», և այլն։ Այս օրինակներով ուզում եմ ասել, որ այսպէս են հնչւում և այն բառերը, որոց մէջ ու կայ։ Օրինակ՝ Աստուած=Աստըծու, տըւաւ=տըւաւ։ Աւելի յարմար կըլինի, եթէ ը‑ի սղելն ու չըսղելը կախւած լինէր բառերի անկի թըւից, գոնէ մի քանի տեղերում, ինչպէս՝ գտնըւած, մատնըւել, գոնէ մի առ ժամանակ՝ մինչեւ իմացւի, թէ այս բառերը ինչպէս պէտք է արտասանել և չըհնչեն մատընուած, գըտնուած, խնդըրուած, թէեւ այսպէս էլ ասում են, հակառակ գրոց լեզւի ուղղագրութեան որ է խնդրուածք, գործուածք, գրուածք, ընթերցուածք, և այլն։ Ես չեմ ասում, ի հարկէ, որ ժողովրդի արտասանածը սխալ է, որովհետեւ եթէ նա ասում է՝ գըտնըւած, խնդըրւած, մատնըւած, այս բառերի մէջ ը հնչիւնը գրոց լեզւի ա հնչիւնն է, կամ է, ը, ինչպէս գտանել, խընդէր, մատըն, այստեղ հարկաւոր եմ համարում միայն յիշել մեր հայկաբանների ականջում, որ եթէ ժողովուրդը ում վերջաւորութիւնը ներգոյականում և բայերում շինել է ըմ, ինչո՞ւ չպէտք է մենք էլ ձայնաւորների առաջից վերացնենք ու‑ն որ ամենեւին ու չէ նոյն իսկ մեծ քերականների համար, այլ ըւ կամ սոսկ ւ (ըւ)։ Աշխարհիկ լեզւի համար, որ իր առաջին քայլի կոխումն է դեռ եւս, այս փոփոխութիւնը մտցնել պէտք է և կարեւոր, ուշ կը լինի միայն յիսուն և հարիւր տարի յետոյ, երբ մեր յետնորդները հաստատ դիրք բռնած սխալն այլ եւս չեն կարող շտկել, այլ միայն կը ծիծաղին իրանց անմիտ նախորդների վրայ, որ իրանց թոռների գործը դժւարացրել են և ոչ հեշտացրել։

ԱԶԴ. Ֆրանսացի ընտանիք մը իբր գիշերօթիկ կ'ընդունի քանի մը օտարականներ։—Ֆրանսերէնի դասեր։ Մասնաւոր եղանակ Ֆրանսական լեզուին ուսուցման համար։

Տեղեկութեանց համար դիմել առ Պ. Պէռնար Գաօ ի Բարիզ, Իւնիվերսիթէ փողոց, Թիւ 34, և ի Պոլիս, առ Իսդըրն Էճէնսի Գարաքէօյ, Տէյիրմէն խան, Թիւ 9։
41

Օ ՖԱՊՐԻՔ ՌԷԻՆԻ
350—ԲԷՐԱՅԻ ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ—350
Պօն Մարշէի քով

ՄԻԱՑԵԱԼ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՑ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏԱՆՑ տէրերը, հաւատարիմ իրենց սկզբան որ է իրենց ապրանաց մթերքը վերանորոգել ամեն եղանակին, [illegible] ծանր զոհողութիւններ ընել, յունվար 16/28էն սկսեալ կազմակերպած են ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՎԱՃԱՌՈՒՄ մը, գնորդաց համար յայտնապէս [illegible] պայմաններով։ Ուստի վստահ ենք թէ ամեն ոք պիտի փութայ առիթէն օգուտ քաղելով ՉԱՓԱԶԱՆՑ ԶԵՂՉԵԱԼ գնումներ ընել։

Ամեն տեսակ Բրդեղէնք և մետաքսեղէնք, Ֆրանսական և անգլիական ընտիր կտաւներ, ամեն գոյնէ ապրանքներ, [illegible] Թաւիշք, Ժանեակք, Մառամիւր, Ալժերիզան, Լսուիք, աշխարհին քանակութեամբ Գուլպա և Կօշիկ, Հովանոցք, Շալեր, ասաւայ Բաճկոնակք, Սեղանի Ածնեալք և Սպասք, Վերմակներ, Թաշկինակներ, Ջեռնոցք, Սեղմիրանք, և հազար ուրիշ նիւթեր արանց, կանանց և տղայոց համար։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱՌԻԹ

Շրջազգեստի համար բրդեայ կտաւներ, կրկին լայնք, 4 ղրշանոց կանգունը 2½ի։
Գունաւոր ֆանէլա զուտ բուրդ, 4ը 2½ի։
Ֆանէլայէ ժիլէ զուտ բրդէ, 5½ նոցը 3ի. սկսեալ 7 ղրշ.էն։
Ֆանէլայէ շապիկ արանց համր. 40 ղրշ.էն։
Որսորդութեան ժիլէ, սկսեալ 10 ղրշ.էն
Մետաքսմիդուս ամեն գոյնէ, 5½ը 3ի։
Բրդեայ ծածկոյթ, սկսեալ 25 ղրշ.էն։
Արանց համար շապիկ, սկսեալ 13 ղրշ.էն։
Արանց զգեստներու համար ֆրանս. կըտաւ, կանգունը 12½էն։
Կանանց համար ճերմակեղէնք կէս գնով։
Մառամիւլ, 40 եարտանոց, 48 ղրշ.էն սկսեալ։
Սեղանի անձեռոցներ, 12 հատը 24 ղր.էն։
Ասեղնագործ սկզբնատառերով Թաշկինակ, 12 հատը 8 ղրշ.էն սկսեալ։
Պարահանդէսի համար ոսկեզօծ Դաալադան։
Հոտաւէտ նիւթեր, ժանեակք, ժապաւէնք։

ՈՐՈՇԵԱԼ ԳԻՆ, ԿԱՆԽԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ
281 5—15

Օ ԳԱՄԵԼԻԱ
AU CAMELIA
ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ ՆՈՐԵԼՈՒԿԻ
194, Մեծ փողոց Բերայի, 194

ՄԻՄԻԱՅՆ 30 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ
ՄԵԾ ԶԵՂՉՈՎ

ամեն տեսակ ապրանաց, մետաքսեղէնք, բրդեղէնք, [illegible], շրջազգեստի համար ամեն [illegible], ըսկըսեալ յունվար 5/17էն մինչեւ 4/16 փետրվար 1889։

ԱՄԵՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
Վաճառումն ամեն տեսակ կերպասներու կտորներու
ԿԷՍ ԳՆՈՎ
7 9—12

ԻԼԱՆ
ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

Շիրքէթի Խայրիյէնին չուրալթնամէսի ինճայինճա եօլճուլարըն վաբօրլէրէ բաքիլ օլմաղըան էվվէլ պիլէթլէրինի քէօբրիւտէ վէ իսքէլէլէրտէ ալըպ իբրազ էյլէմէլէրի լազըմ կէլիւր. վաբօր տէրունինտէ դըրըդ վէ ալթմըշ բարալըքտան պաշկա մէվքի պիլէթի պուլունտուրըլմայաճաղընտան հէր քէս պիլէթլէրինի իսքէլէլէրտէ ալմալարը ճիւմլէյէ բէեան օլունուր. չայէտ մէվքի պիլէթի ալմադըղըն վաբօրա կիրիփ տէ մէվքըտա օթուրմաք իսթէյէնլէրտէն կէրէք էնիշտէ վէ կէրէք չըքըշտա Միրկիւն վէ Գանլըճայա գատար 40 վէ անտէն եօգարը վէ աշաղը իսքէլէլէր իչիւն 60 փարա մէվքի իւճրէթի ալընաճաղը Շիրքէթի Խայրիյէ իտարէսի թարաֆընտան իլան օլունուր։ 182 3—3

ԻԼԱՆ
ՊԱԳԸ ՍԷՐԱՍԿԵՐԻ

Միւպայէա օլունաճաղը էվվէլճէ իլան գըլընան տեօրթ պին քիլօ սիյահ սապուն իւզիւմինին պէհէր գըյէսի իքի ղուռուշ թալիպի ուհտէսինտէ օլուպ քեանունի սանինին եիրմի պիրինճի կիւնի գարարը գաթիիսի վիրիլէճէքինտէն թալիպ օլանլարըն մագամը սէրասկէրի լեվազըմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։
19 քեանունի սանի 1889 115
Նօ. 10 3—3

AU CROISSANT ‖ Օ ԳՐՈՒԱՍԱՆ

94, Եիւքսէք Գալտըրըմ, Վոյվոտայի դիմաց, 94

Մեծ վաճառահանդէս հանդերձեղինաց, չափազանց զեղչեալ գներով

		ֆրանք
Ձմրան բալթօ, մէջը ֆանէլայով, վայելուչ ձեւ, լաւ կարուած		25
Գոսթոր Բալթօ, մէջը ֆանէլայով, չինական մուշտակ		28
Արանց բալթօ բոլոր բուրդէ, սքանչելի ձեւ		40
Աստրաքան բալթօ մէջը մետաքս կամ Ֆանէլա, շատ վայելուչ		40
Բալթօ էնբէրիալ, վերջին նորաձեւութեամբ, շատ վայելուչ		32
Ֆրիզէ բալթօ, բոլոր բուրդէ, որ ուրիշ տեղ 60 Ֆրանքի կը ծախուի		50
Տղայոց [illegible] բալթօ 12էն 18 տարեկանի համար		18
Արանց հաստատուն և վայելուչ բանդալոն սկսեալ		8
Բանդալոն, ճարտար և վայելուչ կարուածքով		15
Ռօպ տը Շամպր, ճիշդ արժէքովը վաճառուած, իբր վաճառատան ռէքլամ		19
Գոստիւմ, ռըտինկօթ, բոլոր բուրդէ, վայելուչ		50
Պանթալոն ժիլէ սեւ գոյն, շատ վայելուչ, բուրդէ		32
Ձմրան [illegible], վայելուչ և հաստատ, սկսեալ	21	25

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ Անգղ. Ոսկի 1,000,000

"ՖԻՆԻՔՍ"

Հիմնեալ ի Լոնտոն յամին 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնեալ առաւել քան մի դար յառաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է՝ որոյ բաժնետեարք Անգղիոյ ամենահարուստ և համբաւաւոր դրամատէրեր են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մի գլխաւոր ապացոյցն է 16,000,000 Անգղ. ոսկւոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի վնասուց համար։ 31

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակի՝ կալուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ ստորագրելոցս, որք ունիմք լիազօր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած վնասներն։

Հ. ՍՈՒԻԱՆ և ԸՆԿ. միակ գործակալք ի Պոլիս և ի Շրջակայս
Թիւ 12, Սանտալճը խան, Ղալաթիա, Աւստրիական թղթատան վերեւ։

HAMBURG MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԿ եւ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆրանք	8,000,000
Պահեստի դրամ ցվերջ յունիս 1888	»	4,817,262
Տարեկան հասոյթ » » »	»	10,069,700

Ընկերութիւնքս **ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ** կ'ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակութիւններ և սոցա մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնօք։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ՖՐԱՆՔՖՕՐԹՈՒԱԶ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ ֆրանք **6,250,000** Պահեստի դրամ ֆրանք **1,270,300**

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց վրայ բեռցուած վաճառքներ, ինչպէս նաև թղթատարական և փոխադրական ընկերութեանց յանձնուած թանկագին նիւթեր և դրամ պարունակող ծրարներ խիստ նպաստաւոր պայմանօք և սակագնօք։ Այն նիւթերու վրայ մեծաքանակ գումարներ կարենալ ապահովագրելու համար Ընկերութիւնս միացած է եւրոպեան **13** լուրջ ապահովագրական հաստատութեանց հետ որոց դրամագլուխն ու պահեստի դրամն է Աւելի քան **100,000,000** ֆրանք

Լիազօր ներկայացուցիչ համայն Թուրքիոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ-Գաբու, Եօուլիատիս խան.

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ, Եւրոպեան առաջնակարգ դրամատուներ ցոյց պիտի տրուին անոնց, որք Ընկերութեանցս վրայ տեղեկանալ կը փափաքին։ 36

ՄԻՍԸՍ Ս. Ա. ԱԼԼԸՆԻՆ

ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՄԱԶ. ՆՈՐՈԳԻՉԸ
(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Ճերմակ ինկած մազերուն գոյն, վերնիշ ու գեղ կուտայ։ Կը նորոգէ անոր կեանքը, ոյժը և աճումը։ Գլխու թեփը շուտ մը աներեւոյթ կ'ընէ։ Իր անուշ հոտը առատ է ու հեշտալի։

"Մէկ շիշը կը բաւէ։" Այդ փորձը ունեցան ամենքը որոնցմէ փոխադրուած մազերը իրենց բնական գոյնին դարձան, և ճաղատ տեղերը մազով ծածկուեցան։ Ներկ չէ, և ամենեւին վնաս մը չըներ։ Թէ որ կ'ուզես թարմ մազ ունենալ և բոլոր կենացդ մէջ պահել, առանց ուշանալու շիշ մը առ Միսըս Ս. Ա. Ալլընի աշխարհահռչակ մազի նորոգիչէն. (MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Նոյնպէս Փարիզ ու Նիւ Եորք։ Կը վաճառուի ամեն սափրիչներու, անոյշ խնկագործներու և անգղիացի դեղագործներու քով։

Կը վաճառուի Ժ. և Ն. Քանչիւք եղբարց Բրիտանական դեղարանը, 435 Մեծ փողոց Բերա, Խամին Քարուանս, Ղալաթիա, Նիւսիք Քարտոսր 95 և 97. Քիւչիւքեան եղբարց քով 77 Եմին Էօնիւ—, 51 Նէկի ճամի և 168 Մեծ փողոց Բերայի, և Իզմիտոնի քով Բերա Մեծ փողոց թիւ 428. 61

ԽԱՐԻՍԽ

ԿԵՆԱՑ եւ ԵԿԱՄՏԻՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Ի ՎԻԵՆՆԱ Հաստատեալ **1858** ին

1887 Դեկտեմբեր 31ին երաշխաւորեալ հասոյթն էր Ֆր. 86,699,959.12.
Ամբողջութիւն ապահովեալ գումարաց » 408,448,921.35.

Ապահովագրել տուող անձինք մահուան պարագային մէջ տարեկան բաժիններէն % 25 շահ կ'ընեն.

Ապահովագրել տուող անձինք կենաց պարագային մէջ ապահովագրեալ դրամագլուխներէն մինչեւ 41 ½ % շահ կ'ընեն.

ԽԱՐԻՍԽ ընկերութեան կատարած գլխաւոր գործողութիւնք են.

Ա. Ապահովագրութիւն մահուան պարագային մէջ. Օրինակ.

35 տարեկան անձ մը 266 ֆրանքի տարեկան բաժին մը կը վճարէ իւր ժառանգորդաց ապահովելու համար 10,000 ֆրանքի դրամագլուխ մը, վճարելի իւր մահուանէն յետոյ և որ իրեն իրաւունք կուտայ շահուց մասնակցիլ իւր ապրած միջոցին.

Բ. Ապահովագրութիւն կենաց պարագային մէջ (Օժիտք) Օրինակ.

Մէկ տարեկան եղած միջոցին ապահովագրեալ տղայ մը քսան տարի յետոյ 10,000 ֆրանքի դրամագլուխ մը պիտի ստանայ. առկէ զատ, պիտի մասնակցի Ընկերութեան 85 % շահուց՝ 298.30 ֆրանք տարեկան բաժնոյն փոխարէն.

Մանկանց օժտի համար ապահովագրելոց շահուց մասն եղած է վերջին երեք տարիներուն համար 37 %, 34.12 % և 41 ½ %. Այսպէս ապահովագրեալ 1000 ֆրանքին վրայ, 415 ֆրանքի շահաբաժին տրուած են վերջին բաշխումէն։

Չնչին մրցանակի մը միջոցաւ, կարելի է երաշխաւորել նաեւ վճարուած գումարներն, եթէ մահ պատահի.

Տեղեկութեանց համար դիմել առ ընդհ. Գործակատարն Պ. ԼԻՕՆԷԼ ՊՈՆՏԻ.
Գրասենեակք, Թիւնէլի հրապարակ, տուն Մայերի, երկրորդ յարկ
Ընկերութեան սեղանաւորն է Պ. Ս. ԱՏԼԷՐ 44

Այն անձինք
որ կը ճանչեն
DEHAUT ՏԸՀՕԻ
ԴԵՂԱՀԱՏԵՐԸ
իրենց ստամոքսը մաքրելու համար լոկ այդ դեղահատերը կը գործածեն, որք ո՛չ նողկանք եւ ո՛չ յոգնութիւն կը պատճառեն, որովհետեւ հակառակ միւս մաքրողական դեղերուն, այս դեղն այն ատեն միայն կը ներգործէ երբ լաւ կերակրոց և կազդուրիչ ըմպելեաց հետ առնուի, ինչպէս գինի, խահուէ, թէյ։ Ամեն ոք կ'ընտրէ իրեն յարմար ժամն, ըստ իւր զբաղմանց։ Դեղն յոգնութիւն չպատճառեր բնաւ. այնպէս որ մարդ սիրով կ'ուզէ գործածել։

ՄԻ ԳՆԷՔ

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅ ՄԸ
ԱՌԱՆՑ ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՅՑԵԼԵԼՈՒ

ՍԻՆԿԷՐ

Ամերիկեան գործարանի մթերանոցներն
Ի ՂԱԼԱԹԻԱ, Եիւքսէք Գալտըրըմ,
120
Քարաքէօյի աղբիւրին դէմ.
Ի ԲԵՐԱ, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ
Ի ՊՈԼԻՍ, Մահմուտ փաշա, 90

Ուրիշ ամեն տեղ՝ «Սինկէր»ի կարի մեքենային «կեղծերը» միայն պիտի գտնէք։

Վ ՃԱՐՄԱՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ
(Շաբաթական) 71

ԲԺՇԿԱՑ ՏՈՒՆԸ ԽՄԴԷՐ
Ս. ԳՈՒԽՏՈՆԵԱՆ ՊԱՐ ՍԱՍՏԱԿԱՆԻ ատեն
կանանց ջղային յուզում,
Այս ջղային զանազան վճակներուն առաջքն առնելու համար, կը բաւէ առնուլ օրն երկու անգամ
մէջ մէկական մինչ երեք.
GELINEAU
ՇԱՔԱՐԱՀԱՏՍ
ՍՕ
սկսեց ի բարիզ

VICHY

ՎԻՇԻ

Ֆրանսա (գաւառ Ալիէի)
ԿԱԼՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
Վարչութիւն՝ փարիզ, 8, Պուլվար Մոնմարթր

ՀԱՆՔԱՋՐՈՅ ԵՂԱՆԱԿ

PASTILLES DIGESTIVES.—Այս շաքարները Վիշիի մէջ պատրաստուած են Ջերմուկներէն հանած աղով, ախորժաչամ են և ապահով դարման մ'են դիւրամարսութեան դէմ.

SELS de VICHY pour BAINS.—Այն անձանց համար որք չեն կրնար Վիշի երթալ.

Կեղծէն զգուշանալու համար, սոյն դեղերու և շիշերու վրայ պահանջել ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ դրոշմը. Կը գտնուի Պոլսոյ բոլոր դեղագործաց քով. 268

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՀԱԶԻ, ՇՆՉԱՐԳԵԼՈՒԹԵԱՆ, ՊՐՈՆՇԻԴԻ, ՀԱՐԲՈՒԽԻ, ՑՐՏԱՌՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՁԱՅՆԻ ԿՈՐԿԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

POWELL'S BALSAM OF ANISEED
TRADE MARK.

ՇՆՉԱՓՈՂԻ ԵՒ ԽՌՉԱՓՈՂԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ դէմ իբր ապահով դարման այս դեղին վայելած համբաւը միշտ կը հաստատուի այն բազմաթիւ նամակներով զորս Պ. Բոուէլ կ'ստանայ անոնցմէ որք գործածած և ճանչցած են նորա յատկութիւնները.

«Անգլիոյ թագուհւոյն ՆԷԳԼԻ թնդանօթակրոյն վրայ, ի Ռուիք, Սկովտիա.

«Սիրելի պարոն. Ըստ սովորութեան կը նեղուէի յամառ հազէ մը որ գիշերը կ'արգելուր ինձ քնանալ և ցերեկը հանգիստ առնուլ, վ. սեմ. կամ ֆարթնէս յանձնարարեց ինձ գործածել ձեր անզուգական բալասանէն անխառն հատիկներով և կրնամ հաւաստել ձեզ թէ առաջին գործածութենէն իսկ զգալի բարւոքում կրեցի, առանց իսկ պէտք ունենալու գործերս դադրեցնելու, և առաջին փոքր սրուակը բոլորովին բուժեց զիս. Ուստի անոր ազդեցութեան վրայ ունեցած մեծ վստահութեամբս կը յանձնարարեմ զայն այլոց.

(Ստր.) Վ. ԼԻՆՁԷԼ, Նէգլի թնդանօթակրէն.

Կը վաճառուի ամեն դեղատանց և արտօնեալ դեղերու վաճառականաց քով, շիշը 1 շիլին ½ բէնսի, 2 շիլին 3 բէնսի և 11 շիլինի։—Պատրաստեալ ձեռամբ ԹՈՄԱՍ ՊՈՈՒԷԼԻ, 4, Ալպիոն Բալէյս, Պլաքֆրիէրս րօտ, Լոնտոն։

Մեծաքանակ և փոքրաքանակ կը վաճառուի Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ ներկայացուցչին քով
76
Մ. ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ
Անգլիական Ընդհանուր Մթերանոց, Վոյվոտա, պահականոցին քով, կայարան Թրամուէյից, 95 և 97

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ
ԶՕՐԱՑՈՒՑԻՉ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

Ամենազօրու կազդուրիչն զոր պարտին գործածել Ապաքինողները, ծերերը, կանայք, տկարակազմ տղաները և ամեն փափուկ անձինք.

Բաղկացեալ Մկանանց և Ջըղային ու Ոսկրային դրութեանց կազմութեան և զարգացման յոյժ անհրաժեշտ նիւթերով.

TRIPLEX IN UNUM SANITAS
VIANDE
QUINA
PHOSPHATES
VIAL
C. GERFFRAY

ՔԻՆԱՅՈՎ
ՄՍԻ ՀԻՒԹ
ՖՈՍՖԱՏ ՏԸ ՇՕ

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻՆ ամենէն ազդու դեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Արեան տկարութեան, խեղճութեան, Թոքախտի, Ստամոքսի ամեն ցաւերու, փորհարութեան, Հիւծման, երկար ապաքինմանց, ևն. ի մի բան, Թուլութեան, Վտտութեան, Ջղային ուժհատութեան ամեն վիճակներուն որոց շատեր չարաչար կերպիւ ենթակայ են մեր օրերս.

ԼԻՈՆ—Դեղարան Ժ. ՎԻԱԼ, Պուրպոն փողոց, 14—ԼԻՈՆ 2 62

Միակ գործակալք և ներկայացուցիչք ի Կ. Պոլիս ԷՏՈՒԱՐՏՍ և ԱԼՖԷՐԴԻ Պէրէքէթ խան, Ղալաթիա

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԳԱՌԼԸՄԱՆ ԵՒ ՊԼՈՒՄՊԷՐԿԻ

Ղալաթիա Պէօյիւք Միլլէթ խան, միջազգային թղթատարատան վրայի յարկը

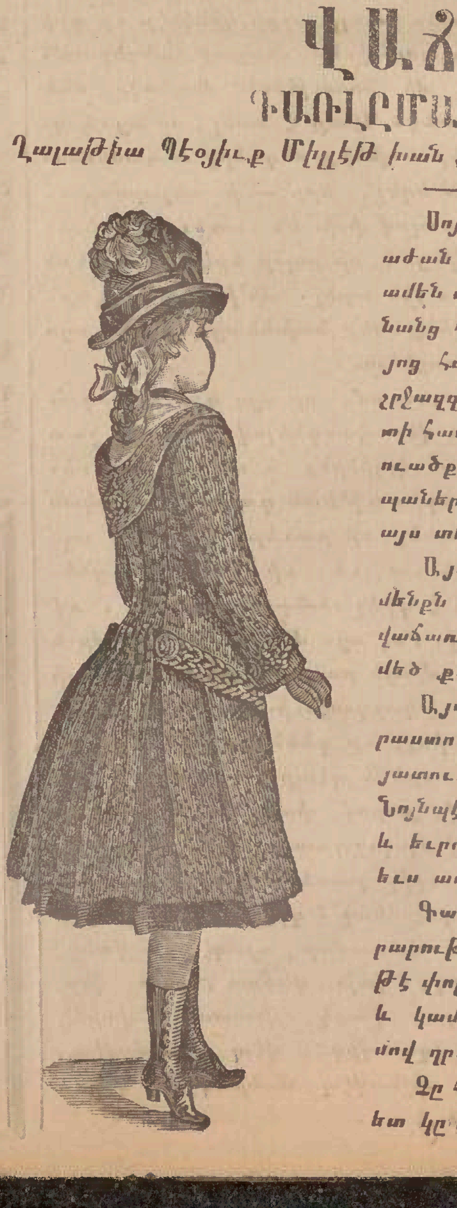

Սոյն վաճառատան մէջ խիստ աժան գներով կը վաճառուին ամեն տեսակ ճերմակեղէնք, կանանց համար կրկնոցներ, տղայոց համար հագուստներ, կէս հրջազգեստներ, քոռսէներ, օժտի համար ճերմակեղէնք, բանուածքներ, բազմատեսակ գուլպաներ, թաշկինակներ և այլ այս տեսակ ապրանքներ.

Այս ապրանքներ, որոց ամենքն ալ լաւ տեսակէ են, կը վաճառուին թէ՛ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ.

Այս ապրանքներ կը պատրաստուին Վիէննայի և Պերլինի յատուկ գործարանաց մէջ. Նոյնպէս Անգլիաէն, Իտալիաէն և եւրոպական ուրիշ երկիրներէ ևս ապրանքներ կը բերուին.

Գաւառներէ եղած յանձնարարութիւնք կը կատարուին եթէ փոխարէնը փոխանակագրով և կամ թղթատարական դրոշմով ղրկուի.

Չը հաւնուած ապրանքները ետ կ'առնուին և ստակը ետ կը տրուի զեղչելով փոխադրութեան ծախքը. 86

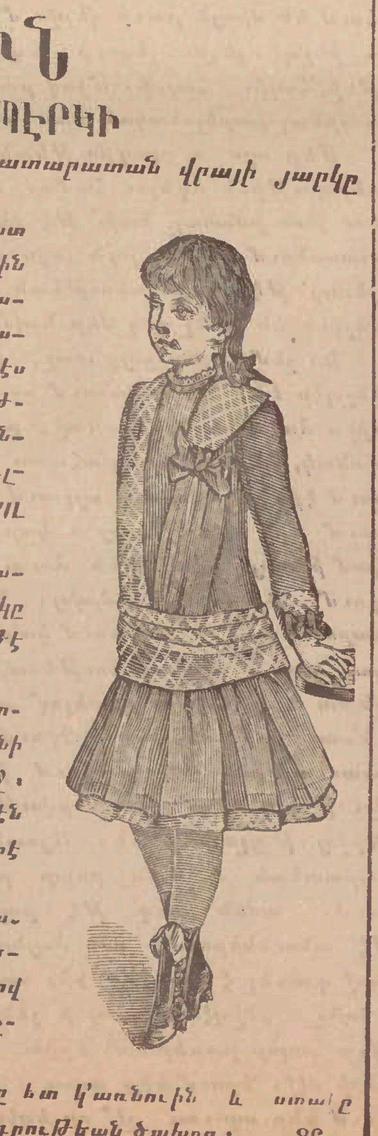

ՄՈԳԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

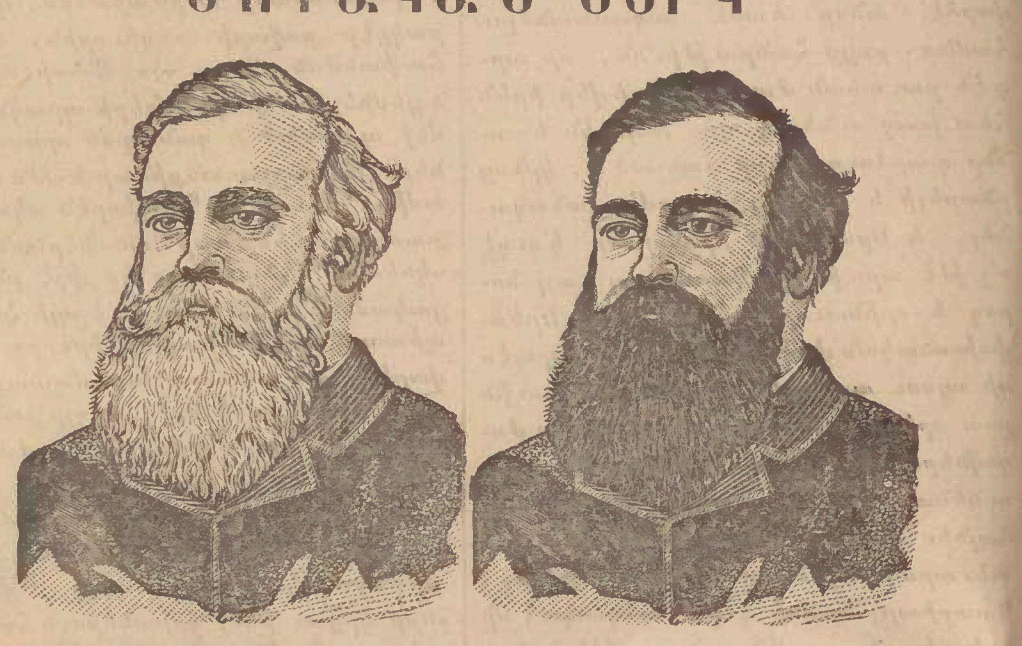

Նոր գիւտ մ'է այս մազերուն գոյնը փոխելու համար մէկ երկու անգամէն, առանց ուրիշ ո և է նիւթի գործածութեան կամ լուացքի,

ՇԱԳԱՆԱԿԱԳՈՅՆԻ ԿԱՄ ԲՆԱԿԱՆ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՍԵՒԻ

Այս նոր ներկը բաղկացեալ է միայն արմատներու և խոտերու նիւթէ։ Սպիտակ կամ կարմիր մազերն անմիջապէս կը փոխուին պայծառ շագանակագոյնի կամ թանձր սեւի.

Փորձը ցոյց տուած է թէ այս ներկն որչափ գերազանց է նմանօրինակ ուրիշ պատրաստութիւններէ։ Իւր առաւելութիւնն է մազերուն ամենէն բնական երեւոյթը տալ և ամենէն ուշադիր դիտողն ի դերեւ հանել. Կը կասեցնէ հերաց անկումը, գլուխը կը մաքրէ, թեփը կ'անհետացնէ և նոր ոյժ կուտայ մազային մարմնին. Ուշադրութեամբ կարդալ

ԳՈՐԾԱԾՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

Սրուակը երերցնել գործածելէ առաջ և փոքր քանակութեամբ հեղուկէն դնել սկաւառակի մը մէջ, յետոյ բարակ սանտրով մը կամ այդ հեղուկին մէջ թրջած սպունգով մը թեթեւ կերպով մազերուն վրայ անցունել զայն, այնպէս որ ամբողջ մազերը թրջին. Ապա գլուխը բաց պահել մինչեւ որ հեղուկը չորանայ։ Բոլոր մազերը մէկ հերալով, ոմանք մէկ երկու գործածութեան պէտք ունին, այլոց համար մէկ անգամը բաւ է։ Եթէ մէկ երկու անգամէն աւելի գործածուի, գոյնն աւելի թուխ կ'ըլլայ։ Անգամ մը որ ուզուած գոյնը ձեռք բերուած է, զայն տարիներով պահելու համար կը բաւէ երեք չորս շաբաթն անգամ մը հեղուկէն գործածել։ Նոյն եղանակը գործածելու է մօրուքին և պեխերուն համար։ Պէտք չ'այ գլուխը լուալ գործողութենէն առաջ կամ ետքը։ Բնականաբար վերջին դէմքն և ձեռները լուալու է առ ի զգուշութիւն.

ԾԱՆ. Եթէ ուզուած գոյնը ձեռք չբերուի մէկ երկու գործողութենէ ետք, գլուխը լուալու է քիչ մը աւքոլով, ապա գլխուն քսելու է այդ ներկին մէջ թեթեւապէս թրջած սպունգ մը, և ուզուած ազդեցութիւնն յառաջ կուգայ անմիջապէս.

ԿԵՂԾԵՐԷՆ ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ

Միակ կեդրոնատեղի ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ, Վոյվոտա, Պահականոցին քով, կայարան Ղալաթիա-Շիշլիի Թրամուէյից, թիւ 95 և 97, Ղալաթիա։ 77

ՄԻԱԿ ՄԹԵՐԱՆՈՑ
ԳԱԼՈՐԻՖԵՐՆԵՐՈՒ

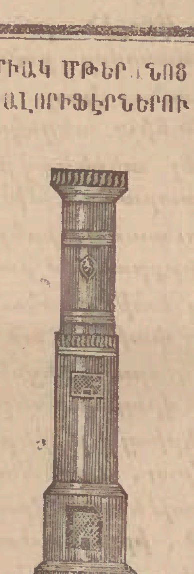

ՌՈՒԻԹ ԿԷՊԻՒՐՑ
ՎԻԷՆՆԱ

Հ. ԼԱՆԺ

24, Բէլըքճըլէր փողոց, 32, Մահմուտիյէ փողոց

ՎԱՌԱՐԱՆՔ ԵՒ ՏՕՆԵԼՈՅՔ
Նորոգուեան առարկայք

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ՋՄԻՆԵՐ
Կրակարանի վերաբերեալ մանր առարկայք

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԳՈՐԾԻՆԵՐ
(Պղնձէ, հալածոյ և թափծու երկաթէ)

ԵՐԿԱԹԵԱՑ ՄԱՆՐ ԳՈՐԾԻՔ
Ամեն տեսակ գործիք—Շինուած անիւթք

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՅՔ
Տատանոցք-Կշռորդք-Ցորենի կշռորդ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԱՆԱԿՆԵՐ

ՃՈՒԽ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ
ՎԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

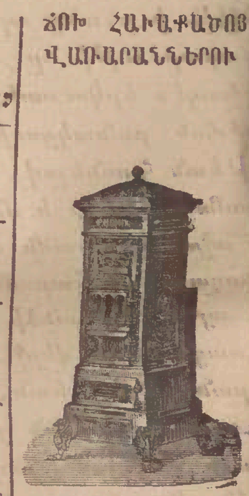

ՅԱԽՃԱՊԱԿԻԷ,
ԹԱՓԾՈՒԷ ևն.

ՔՐԻՍԹՈՖԼԷ ՈՍԿԵՐՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ 91

NUBIAN BLACKING Produces a POLISH without Brushing Equal to PATENT LEATHER On BOOTS, SHOES And LEATHER GOODS
NUBIAN IS WATERPROOF.

ՆՈՒՊԻԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

Խիստ յարմար է ներկելու համար կօշիկներն որք առաջին անգամէն կը փայլին, առանց խոզանակելու պէտք ունենալու։ Այս փայլն, որ նշանաւոր պայծառութիւն մ'ունի, ամբողջ շաբաթ մը կը տեւէ. Կօշիկներն անթափանցելի կ'ընէ ջուրի և խոնաւութեան։ Ցեխը կամ ուրիշ աղտեղութիւնները դիւրաւ կը վերցուին թրջած լաթով մը, առանց փոխելու ներկին փայլը կամ գոյնը.

Այս ներկը կը յարմարի այրանց և կանանց ամեն տեսակ կօշիկներու. կարելի է գործածել զայն՝ նորոգելու համար ճամբորդութեան կաշեայ անօթները.

Գործածման եղանակ. Ներկելի առարկայն խնամով սրբել, այնպէս որ հին ներկէն հետք չմնայ։ Ապա փայլուն հեղուկէն քսել, կամ սպունգի կտորով մը կամ վրձնով։ Թրջուած մակերեւոյթն ինքնին կը չորնայ։

Զգուշանալ կեղծերէն.

Ընդհանուր կեդրոնատեղին է ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ, Անգլիական Ընդհանուր մթերանոց, Վոյվոտա, Պահականոցին քով, կայարան Ղալաթիա-Շիշլիի Թրամուէյից, Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա. 78